
Examensarbete i Lärarprogrammet
vid
Institutionen för pedagogik - 2011

KONFLIKTER I FÖRSKOLAN

Pedagogers sätt att lösa de konflikter som uppstår
mellan barnen

Anna Larsson och Christin Swärd



HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Sammanfattning

Arbetets art: Lärarprogrammet, inriktning mot förskola och förskoleklass, 210/270 högskolepoäng.

Examensarbete ”Att utforska pedagogisk verksamhet” 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap.

Titel: Konflikter i förskolan – Pedagogers sätt att lösa konflikter

Engelsk titel: Conflicts in preschool – Teachers ‘ways of resolving the conflicts that arise between the children

Nyckelord: Konflikter, pedagog, konflikthantering, kommunikation, känslor

Författare: Anna Larsson och Christin Swärd

Handledare: Lotta Wank

Examinator: Mary Larner

Bakgrund

Konflikter är en vanlig förekomst i förskolans vardag. Både den litteratur vi tagit del av och pedagogerna i undersökningen tar upp att en konflikt innebär en oenighet mellan barnen. Undersökningen tar upp att känslor är en stor orsak till många konflikter. För att konflikten ska kunna hanteras på ett konstruktivt sätt är det betydelsefullt med bra kommunikation.

Syfte

Syftet med vår undersökning är att ta reda på hur pedagogerna går till väga för att lösa de konflikter som uppstår mellan barnen i förskolan.

Metod

Undersökningen är genomförd med hjälp av observationer och intervjuer i förskolan. Vi har observerat några konfliktsituationer i förskolan för att på så sätt få syn på pedagogernas sätt att hantera dessa. Vi har även intervjuat pedagogerna för att få deras tankar om vad en konflikt är.

Resultat

Resultatet visar att pedagogerna använder sig av olika tillvägagångssätt när de ska hantera barnens konflikter. De olika tillvägagångssätten som vi identifierat är konflikthantering med hjälp av kommunikation, ett empatiskt förhållningssätt, en avvaktande strategi och slutligen en avledande strategi. Många av pedagogerna strävade efter att barnen skulle lära sig att hantera sina konflikter på egen hand. När det uppkom en konflikt försökte pedagogerna på olika sätt få barnen att både lyssna på varandra och kommunicera, det för att barnen själva skulle kunna lösa konflikten.

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
SYFTE	4
Frågeställningar	4
BEGREPPSFÖRKLARING	5
BAKGRUND	5
Definition av ordet konflikt	5
Varför konflikter uppstår	6
Känslornas betydelse vid en konflikt	7
Kommunikation	8
Hantering av barnens konflikter	9
TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	11
METOD	12
Kvalitativ metod	12
Observation	12
Intervju	13
<i>Den kvalitativa intervjun</i>	13
Genomförande	14
<i>Observation</i>	14
<i>Intervju</i>	14
Urval	14
Etik	15
<i>Informationskravet</i>	15
<i>Samtyckeskravet</i>	15
<i>Konfidentialitetskravet</i>	15
<i>Nyttjandekravet</i>	15
Validitet och reliabilitet	15
Analys och bearbetning	16
RESULTAT	17
Pedagogernas olika syn på konflikter	17
<i>Vad en konflikt är enligt pedagogerna</i>	17
<i>Konflikter behöver inte vara negativt</i>	17
<i>Pedagogernas syn på konflikthantering</i>	18
Pedagogernas tillvägagångssätt vid barnens konflikter	20
<i>Konfliktlösning med hjälp av kommunikation</i>	20
<i>Empatiskt förhållningssätt vid konflikthantering</i>	22
<i>Avvaktande strategi vid konflikthantering</i>	23
<i>Avledande strategi vid konflikthantering</i>	24
Sammanfattning	25
DISKUSSION	26
Metoddiskussion	26
Resultatdiskussion	27
<i>Synen på konflikter</i>	27
<i>Tillvägagångssätt vid konflikter</i>	28
Didaktiska konsekvenser	31
Förslag till fortsatt forskning	32
Tack	32
REFERENSER	33

BILAGA 1
BILAGA 2
BILAGA 3

36
37
38

Inledning

Konflikter förekommer i situationer där människor med olika behov och erfarenheter ska samspela med varandra. I förskolans verksamhet sker dagligen många möten mellan barn som har olika bakgrunder och upplevelser, därför uppstår konflikter relativt ofta i den här miljön. Som blivande pedagoger anser vi därför att det är betydelsefullt att vi får större inblick inom det här området, eftersom vi kommer att möta konflikter och då är det en fördel om vi kan hantera dessa. Under utbildningen anser vi att det inte varit tillräckligt med föreläsningar om konflikthantering, därmed vill vi med det här arbetet få mer kunskap inom ämnet. På så sätt kommer vi förhoppningsvis känna oss säkrare när vi ska hantera barnens konflikter. Vår förhoppning med det här arbetet är att läsaren ska bli medveten om vad en konflikt är och hur man kan gå tillväga för att hantera dessa. Vi anser att alla människor kommer i kontakt med konflikter, därför är det viktigt att man har kunskap om konflikter och konflikthantering för att kunna hantera dessa på ett bra sätt.

I läroplanen för förskolan (lpfö98/reviderad 2010) står det att pedagogerna ska ”stimulera barnens samspel och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra” (s 9). Med det här citatet vill vi poängtera hur betydelsefullt det är att man som pedagog har kunskap om konflikthantering för att kunna ge barnen det stöd de behöver för att hantera sina konflikter. Som pedagog anser vi att det är betydelsefullt att hjälpa barnen när de är små för att de senare ska kunna lösa sina konflikter på egen hand.

Vi vill med den här undersökningen ta reda på hur pedagogerna i vår studie hanterar barnens konflikter. Med den här undersökningen har vi en möjlighet att utvecklas inom konflikthantering, genom att vi får se hur andra pedagoger arbetar med att hantera barnens konflikter. Vi anser att pedagoger inom förskolans verksamhet kan lära sig av varandra eftersom de har olika erfarenheter och arbetar på olika sätt. Då vi tidigare har varit verksamma i förskolan har vi hanterat många konflikter mellan barnen, på ett sätt som vi ansett varit bra för barnen. Med den här studien kan vi få andra idéer om hur en konflikt kan hanteras som kan vara till hjälp i vårt kommande yrkesliv.

Syfte

Syftet med vår undersökning är att ta reda på hur pedagogerna går till väga för att lösa de konflikter som uppstår mellan barnen i förskolan. Vi vill också ta reda på pedagogernas tankar kring vad en konflikt är.

Frågeställningar

- Hur arbetar pedagogerna för att lösa barnens konflikter?
- Vilken roll anser pedagogerna att de har vid barnens konflikter?
- Hjälper pedagogerna barnen att själva lösa sina konflikter?

Begreppsförklaring

Vi kommer förklara några begrepp som vi använder oss av i arbetet, för att dessa begrepp lättare ska förstås.

Konflikt: Med konflikt menar vi alla de situationer där barnen inte kommer överens.

Pedagog: Vi använder ordet pedagog för att förklara den personal som arbetar i förskolan.

Kommunikation: Det är ett samspel mellan två eller flera individer där det sker ett utbyte av exempelvis tankar och åsikter.

Bakgrund

Definition av ordet konflikt

Dahlkwist (2005) tar i sin text upp att ordet konflikt betyder sammanstötning. Ekstam (2004a) i sin tur beskriver en annan betydelse av ordet konflikt, det vill säga oenighet.

Wahlström (1997) nämner att de flesta människor associerar ordet konflikt med oro och obehag. Enligt Öhman (2003) kan en konflikt uppfattas olika beroende på vilken kultur man tillhör. Hon menar att vi svenskar försöker undvika konflikter, att vi gärna glider undan, inte säger vad vi står för, att vi sväljer vår ilska och försöker resonera oss fram till en lösning.

Esbjörnsdotter (1994) skiljer mellan destruktiva och konstruktiva konflikter. En konflikt är destruktiv när den får styra över våra känslor och beteenden, eller när vi i konflikten sårar eller trycker ner någon annan så mycket att de inte orkar vara i vår närhet mer. Ekstam (2004b) menar att konflikten blir destruktiv när man lämnar sakkonflikten och man i stället ägnar sig åt personangrepp och ger skuld till varandra. Dessa konflikter hamnar ofta till slut i någon form av maktkamp där de inblandade personerna slutar samarbeta för att få ett slut på konflikten. Om konflikten däremot hanteras på ett konstruktivt sätt kan den leda till nytänkande, energi och produktivitet (Esbjörnsdotter). Hon skriver att en konflikt är konstruktiv när den kan lösas och parterna kan lära sig att förstå olikheter. De ska också kunna gå ur konflikten och känna att ingen förlorade. Ekstam i sin tur skriver att en konstruktiv konflikt innebär att parterna respekterar varandras åsikter och att de gemensamt kommer fram till vad orsaken är till konflikten. Konstruktiva konflikter kan mycket väl innehålla både gräl och höjda röster men de är alltid koncentrerade på sakfrågan. ”*Genom att lära sig mer om konflikter och hur vi själva reagerar kan vi lära oss att minska risken för negativa resultat och öka chansen för positiva*” (Esbjörnsdotter 1994 s 45). Citatet visar att det är betydelsefullt att vara medveten om hur man själv reagerar vid konflikter. Szklarski (1996) har i sin studie undersökt hur svenska och polska barn i skolan upplever konflikter. Han har observerat barns lek vid olika tillfällen och analyserat de konfliktsituationer som uppstod mellan barnen. Han redogör för att konflikter i sig varken är negativa eller positiva, om de blir destruktiva eller konstruktiva beror på hur de uppfattas och hanteras.

Szklarski (1996) framhäver att konflikter förekommer i alla relationer mellan människor, barns relationer är inget undantag. De barn som deltog i hans studie har olika funderingar kring varför en konflikt uppstår, det kan vara förtroenden som bryts, att man blir kränkt, eller blir osams kring saker och ägodelar. Konflikt kan också uppstå genom att människor inte kan komma överens eller missförstår varandra. Szklarski menar att barn anser att det är

betydelsefullt med ärlighet och rättvisa i relationer mellan människor, därför blir de sårade när någon sviker, fuskar eller retas.

Varför konflikter uppstår

Lamer (1991) tar i sin text upp att konflikter oftast uppstår i situationer där barn samspelar med varandra. Med konflikter menar författaren sociala relationer där barnen försöker få igenom sin egen vilja trots att någon annan motsätter sig detta. Lind (1995) menar att konflikter är en del av livet som vi inte kan undvika. Det är naturligt att konflikter uppstår i en miljö där många människor befinner sig. I exempelvis en förskola där barn och vuxna med olika personligheter ska vistas tillsammans uppstår det konflikter varje dag. Hon menar att om vi lär oss att lösa konflikterna på ett konstruktivt sätt som alla parter är nöjda med, kan konflikten ge oss erfarenheter som utvecklar vår personlighet. Om vi i stället undviker eller förnekar de konflikter som uppstår kommer det leda till att vi får en konflikt inom oss själva, eftersom vi inte tar tag i konflikten och bearbetar de känslor som konflikten för med sig. Hon menar att det är betydelsefullt att konflikter avslutas och att de är avslutade först när parterna känner att det inte finns något behov av att säga något mer och att de är nöjda med situationen. Man ska lyssna på vad den andra säger och respektera dess känslor och åsikter men man behöver inte vara överens. De personer som upplever att en konflikt är olöst har lättare för att hamna i en ny konflikt. Det innebär att olösta konflikter kan leda till fler och våldsammare konflikter.

Broadhead (2009) har i sin undersökning observerat barns lek i förskolan. Hennes studie är genomförd på en förskola i Storbritannien. Hon har sett att barnens konflikter ofta orsakas av att barnen är missnöjda med att behöva dela med sig av sina leksaker. Corsaro (1985) har i studie undersökt kamratrelationer i en amerikansk förskola, genom att ha genomfört ett antal observationer av barns lek. Han har uppmärksammat att största orsaken till varför pedagogerna avbröt barnens lek var för att lösa de konflikter som uppstod. Eftersom konflikterna är störande för den pedagogiska verksamheten ville pedagogerna i studien lösa konflikterna så snabbt som möjligt. Han har sett flera orsaker till barnens konflikter, en orsak är att barnen vill vara med och leka men inte får medverka i leken. En annan orsak handlar om att barnen måste dela med sig av leksakerna, det kan vara om två barn exempelvis vill ha samma material samtidigt. Han menar att den här sorten av konflikt ger pedagogerna utmärkta möjligheter att lära barnen turtagning och att de måste dela med sig.

Dahlkwist (2005) menar att en konflikt uppstår när kommunikationen mellan människor brister och som vi skrev tidigare ligger det ofta ett missförstånd bakom en konflikt. Enligt Esbjörnsdotter (1994) kan en konflikt beskrivas som att två eller flera personer inte får sina viljor eller önskningar tillfredsställda. Utas Carlsson (2001) redogör för att vi människor ofta uppfattar en konflikt som något negativt och försöker undvika dem vilket kan leda till att de i stället växer okontrollerat. Konflikter är enligt författaren en förutsättning för att vi ska utvecklas som individer och behöver med andra ord inte vara något negativt. Anledningen till att vi anser att konflikter är obehagliga är att vi har dåliga erfarenheter av tidigare konflikter och därmed inte kan handskas med dem på ett konstruktivt sätt.

Öhman (2003) menar att konflikter kan ha många olika orsaker. Sakinnehållet det vill säga det som konflikten egentligen handlar om utgör ofta en mycket liten del av konfliktens innehåll. Hon menar att orsaken till konflikten ofta består av dolda eller mer omedvetna delar av oss, då tidigare erfarenheter kring en annan konflikt väcks till liv. När vi blir påmind om den tidigare konflikten väcks starka känslor inom oss som kan leda till att en konflikt uppstår. Lind (1995) påpekar även hon att en konflikt kan bero på många saker. En

konflikt kan upplevas på olika sätt av olika personer, det en person upplever som en konflikt behöver inte upplevas på samma sätt av en annan. Eftersom de inblandade parterna kan uppleva konflikten på olika sätt är det betydelsefullt att de lyssnar på varandra och respekterar den andra personens version för att kunna nå en konfliktlösning.

Känslornas betydelse vid en konflikt

I Szklarskis (1996) studie framgår det att en konflikt sällan lämnar barnen helt oberörda, de väcker i stället många känslor till liv. Han menar att frustration är en vanlig känsla vid konflikter, i hans undersökning har det visat sig att barnen även kan känna sig maktlösa och utlämnade i konfliktsituationer. Han har delat in de känslor som barnen kan ha vid konflikter i tre huvudkategorier, negativa känslor, neutrala känslor och positiva känslor. De negativa känslorna är exempelvis rädsla, skam, hjälplöshet, besvikelse och sorgsenhet. Alla dessa känslor kan ha en hämmande effekt och leda till att barnens initiativ- eller handlingsförmåga blockeras. Ilska och att känna hämndbegär är också negativa känslor men har inte en hämmande effekt. De positiva känslorna är solidaritet och spänning, de uppkommer främst när barnet inte direkt är inblandad i konflikten. De neutrala känslorna innebär att barnen tar ett visst avstånd från konflikterna eller känner att hela situationen är onödig.

Ekeland (2006) skriver att *"konflikter skapar känslor och känslor kan skapa konflikter"* (s 90). För att hantera konflikter måste man arbeta med att förstå hur människor tänker och känner. När man arbetar med konflikter måste man därför arbeta både med sina egna och andras känslor. Känslor spelar en stor roll vid alla sorters konflikter. När vi ska försöka lösa en konflikt är det betydelsefullt att ta reda på vad det var som hände. Det är också av vikt att få reda på varför konflikten blev så stor som den blev eller varför de inblandade personerna reagerade som de gjorde. För att undersöka den saken måste man vara medveten om vilken roll känslorna har spelat i konflikten. En förutsättning för att kunna lösa konflikter är att vara medveten om sina egna känslor, men även känna till att andras känslor och reaktioner oftast inte är identiska med sina egna (Wahlström 1997). Författaren menar att ibland är våra konflikter svårlösta och det beror ofta på att det är starka känslor inblandade, exempelvis ilska, rädsla och avundsjuka. Att ta hänsyn till känslorna i en konfliktsituation är betydelsefullt för att lösningen ska bli permanent och att alla inblandade ska vara nöjda med resultatet.

Utas Carlsson (2001) påpekar vikten av att barnen redan i förskolan får hjälp med att känna igen sina känslor och sätta ord på dem. Det är betydelsefullt att som pedagog vara medveten om att små barn kan ha svårt att känna igen och namnge känslor och att det är vår uppgift att se till att de får träna på det. Öhman (2003) menar att empatisk förmåga är en grundförutsättning för att barnen ska kunna lösa sina konflikter på ett konstruktivt sätt. Hon skriver att barnen i förskolan ska få möjlighet att uttrycka, fundera över och samtala om känslor. De måste få erfara att alla slags känslor är naturliga och tillåtna, men att det finns regler för hur vi uttrycker dem så att man inte skadar sig själv eller andra.

Lind (1995) skriver att pedagogerna måste respektera alla de känslor som barnet visar, dessa känslor är alla lika viktiga och betydelsefulla för det barn som visar dem. Hon menar också att det här inte betyder att barnen får visa sina känslor på sådant sätt att de exempelvis börjar slåss. Ekeland (2006) menar att vi inom vår kultur har dubbla förhållningssätt till känslor. Vi säger ofta att det är bra att visa känslor men vi menar ofta då endast de goda känslorna. Vi säger också att det inte är bra att undertrycka sina känslor för mycket. Vid konflikter är det betydelsefullt att hjälpa barnen att acceptera den bakomliggande känslan. Pedagogerna måste visa att det är acceptabelt att bli exempelvis arg, ledsen och besviken.

Kommer barnen inte överens med sina kamrater kan det vara smärtsamt och känslan måste få ta sin tid.

Kommunikation

Enligt Nilsson (2005) härstammar ordet kommunikation från det latinska ordet *communicare* som betyder att något är eller ska bli gemensamt. Det kan också beskrivas som den process där två eller fler personer skickar meddelanden till varandra där de visar hur de uppfattar sig själva, varandra och innehållet i budskapet. Författaren menar att kommunikation är grunden för allt samspel mellan människor, det vill säga att man delar med sig av något exempelvis upplevelser, tankar, känslor och värderingar.

Fagerli, Lillemyr och Søbstad (2001) tar upp skillnaden mellan verbalt och icke-verbalt språk. Vi människor uttrycker oss inte enbart med ord, även fysiska yttringar kan vara ett slags språk exempelvis kroppsspråk och teckenspråk. Öhman (2003) skriver även hon att kommunikation inte enbart är det talade språket, utan språket används också genom kroppsspråket. I kroppsspråket ingår gester, mimik och kroppshållning. Det här är kommunikation som man tar in med alla sina sinnen, det har stor betydelse för hur man förstår ett budskap. Öhman (2009) menar att ibland kan den verbala och den icke-verbala kommunikationen motsäga varandra, när vi exempelvis säger en sak med ord men uttrycker det motsatta med mimik eller tonfall. Barn i förskolan iakttar och läser av pedagogernas kroppsspråk, hon menar att pedagoger i förskolan är medvetna om att det är betydelsefullt att tänka på sitt kroppsspråk. Hon nämner även att kränkningar inte enbart sker verbalt utan de kan också vara ordlösa och visas genom blickar suckar, kroppshållning, mimik och tonfall. Det är därför betydelsefullt att pedagogen är uppmärksam på hur kommunikationsmönstren ser ut i barngruppen. Pedagoger måste också vara medvetna om sitt eget sätt att uttrycka sig på och att det i sin tur påverkar barnens sätt att kommunicera på.

Johansson (2003) menar att pedagogerna måste vara medvetna om att de är förebilder för barnen. Om de ska lära barnen att visa hänsyn måste även de visa hänsyn gentemot både barn och vuxna. Utas Carlsson (2001) menar även hon att vuxna är förebilder för barnen och därmed måste visa med vårt beteende hur vi vill att barnen ska bete sig. Författaren påpekar att vi pedagoger inte kan säga att barnen ska göra på ett annat sätt än vad vi själva gör.

Enligt Ellmin (2008) har barn olika sätt att hävda sig i konfliktsituationer. En del använder språket och sin kommunikativa förmåga för att lösa en situation, andra tar till mer handlingsinriktade metoder som våld. Det är betydelsefullt med god kommunikation vid konflikthantering. Det är betydelsefullt att ha ögonkontakt vid konfliktsituationer och att det man säger med ord måste stämma överens med det man uttrycker med sitt kroppsspråk. Språket i alla former, muntligt, skriftligt och kroppsligt är grunden för en konstruktiv konflikthantering. Dahlkwist (2005) skriver att möjligheten till bra kommunikation minskar om vi känner oss attackerade. Då tar känslorna över och det blir svårare att tänka klart. Det blir också svårare att skilja på sak och person.

Enligt Öhman (2003) har barn med sig olika upplevelser och erfarenheter när de kommer till förskolan. Barn kommunicerar till sin omgivning utifrån vad de upplevt och erfarit tidigare. Språksvårigheter och alltför olika upplevelser kan göra det svårt för barnen att leka tillsammans. När barnen inte kan beskriva sina känslor med det talade språket och förklara vad de menar för de andra barnen och pedagogerna, kan de känna sig missförstådda och uppgivna. I en sådan situation kan barnen hamna i konflikt med varandra och då behöver de mycket stöd och uppmuntran från pedagogerna.

Pedagogerna måste då se till att barnen får möjlighet att samspela med varandra för att språk och lek ska kunna utvecklas. Kroppsspråket som exempelvis gester, handrörelser och var du riktar blicken menar Larsson (2008) att medlaren kan använda sig av på ett medvetet sätt. Ibland kan parterna i en konflikt ha lättare att uppfatta en hand som sätts upp tillsammans att man säger stopp, än om man enbart säger ordet stopp.

Hantering av barnens konflikter

Hur vi ser på konflikter och vår människosyn har stor betydelse för hur en konflikthantering kan genomföras. Vi kan uppleva ordet konflikt på olika sätt beroende på var vi drar gränsen mellan vad som är en konflikt och vad som inte är det. När vi hanterar konflikter måste vi fråga oss själva vad vi anser att en konflikt är och vilka känslor konflikten väcker hos oss (Smith 2005).

Enligt Utas Carlsson (2001) är medling ett av många verktyg vid konflikthantering. Hon menar att medlaren är en neutral tredje part som försöker underlätta kommunikationen mellan barnen. Ekeland (2006) i sin tur menar att en medlare är en person som befinner sig i mitten av en konflikt utan att ta ställning för någon av parterna. Medlarens uppgift är att få parterna att själva komma överens. Wahlström (1997) poängterar att medling inte innebär att ta reda på vems fel det är eller att skuldbelägga någon. Medlaren måste vara helt objektiv, båda parter måste känna att de blir hörda och accepterade. De inblandade i en konflikt kan ha olika versioner av samma händelse, som medlare är det då betydelsefullt att vara medveten om att det inte finns någon rätt eller fel version. Kommunikation är det viktigaste i ett konflikthanteringsarbete, när parterna slutar kommunicera med varandra kan de inte längre få till en konstruktiv konfliktlösning. Smith (2005) menar att medlarens uppgift även är att skapa ett tryggt och öppet klimat där kommunikationen bygger på respekt. I en konfliktsituation uttrycker de inblandade starka känslor och det är betydelsefullt att medlaren visar att det är accepterat att visa dem. Medlaren ska som sagt inte välja sida i konflikten utan ge en gemensam bild av konflikten. Det sker genom ett aktivt lyssnande, att se det som hänt ur de inblandades perspektiv och sedan synliggöra de olika perspektiven för de inblandade.

Corsaro (1985) tar i sin studie upp att det är betydelsefullt att pedagogerna känner till bakgrunden till varför konflikterna uppstår, det kan vara svårt att få den informationen från barnen själva eftersom de kan komma med bortförklaringar. Det stämmer överens med det som David, Murphy, Naylor och Stonecipher (2004) tar upp i sin studie, som är genomförd i USA. De menar att barn ofta skyller på varandra i konfliktsituationer. Författarna beskriver ett arbetsätt där pedagogerna med hjälp av handdockor lär ut hur barnen kan agera i olika konfliktsituationer. Pedagogerna spelade upp ett antal konfliktsituationer med dockornas hjälp, tanken med övningen var att barnen själva skulle tänka ut en lösning på de situationer som spelades upp. Med hjälp av övningarna får barnen öva sig på att se konflikten från olika synvinklar. Det kan i sin tur hjälpa dem att få upp ögonen på sitt eget agerande när de är inblandade i konflikter.

Vid konflikthantering ska man försöka undvika varför-frågor. Varför är ett ord som lätt får barnen att gå i försvar, vilket gör det svårare att få till en konstruktiv konfliktlösning. Det är bättre att använda sig av hur-frågor. I stället för att ställa frågan: "Varför tog du Pelles mössa?" kan man fråga "Hur tror du att Pelle kände sig när du tog hans mössa" (Edman Ståhl 1999). Även Dahlkvist (2005) skriver att man ska undvika att fråga varför någonting har hänt. Det viktiga är att komma överens om hur man ska göra för att lösa konflikten. Om man endast försöker ta reda på orsaken till konflikten utan att göra något åt själva konflikten leder det inte till någon lösning.

Larsson (2008) skriver att det är en skillnad att medla mellan vuxna och att medla mellan barn, eftersom barn oftast har mindre ordförråd. Medlaren måste då hitta ett sätt att medla som är på barnens nivå. Hon menar också att barn ofta tar emot stöd lättare än vad vuxna gör, det innebär att det är ganska lätt att medla mellan barn. Hon menar också att pedagogen inte endast kan säga till barnen att sluta bråka vid en konflikt, pedagogen måste försöka medla annars lär sig inte barnen att hantera konflikter. Om ett barn ber en pedagog att hjälpa till i deras konflikt kan inte pedagogen endast stoppa den. Pedagoger missar då en möjlighet att lära barnen något om konflikthantering. Barnen kan också uppfatta konflikter som tabubelagt och något som helst ska undvikas eller gömmas undan. Det är därför betydelsefullt att pedagogen i stället visar barnen att konflikter är naturliga, att de kan hantera dem tillsammans och inte bara förbjudas eller skjutas upp. Om pedagogen stoppar konflikten utan att barnen får möjlighet att bearbeta den kan barnen uppfatta den som olöst, det kan i sin tur leda till fler konflikter. Fagerli, Lillemyr och Søbstad (2001) anser att det är betydelsefullt att pedagoger inte är rädda för konflikter utan tar tag i dem när de uppstår, det viktigaste är att de blir lösta. Rosentahl och Gatt (2010) har genomfört en studie i Israel. De har kommit fram till att pedagoger ofta agerar domare vid barnens konflikter, pedagogerna försöker ofta ta reda på vem som startade den och vem som är offret. Enligt författarna har barnen en önskan om att fortsätta leka tillsammans trots oenigheten, därmed bör pedagogerna medla i konflikten i stället för att agera domare.

Ekeland (2006) menar att pedagoger måste ha kunskap om konflikter för att kunna hantera dessa på ett bra sätt. Hur vi pedagoger hanterar de konflikter som uppstår mellan barnen har stor betydelse och kan leda till antingen ökad eller minskad trygghet och tillit. Öhman (2003) menar att otrygghet i barngruppen kan leda till många onödiga konflikter.

Lind (1995) tar i sin text upp att det inte är lätt att lära sig att hantera konflikter och att barnet ofta behöver stöd av vuxna. Hon menar att målet måste vara att barnen efter hand ska klara av att hantera dessa själva. Barnen måste känna att de vuxna kan hjälpa dem att hantera de konflikter barnen inte kan hantera på egen hand. Enligt Lamer (1991) bör barnen lära sig att hantera konflikterna på ett bra sätt, både för sig själva och för andra. Författaren påpekar att det väsentliga är att barnen själva lär sig att hitta lösningar på sina konflikter. Broadhead (2009) har i sina observationer lagt märke till att barnen ofta är kompetenta nog att hantera många av sina egna konflikter utan hjälp av vuxna.

Johansson (2003) har i sin undersökning observerat och intervjuat ett antal pedagoger för att ta reda på deras förhållningssätt i den pedagogiska verksamheten för små barn. Hon beskriver att några pedagoger i hennes studie påpekade att de hade en strategi för att få barnen att sätta sig in i ett annat barns situation. När pedagogerna ingrep i konflikter försökte de med hjälp av samtal uppmärksamma barnen på kamraternas upplevelse av situationen, på så sätt fick barnen reflektera över det andra barnets situation.

Teoretisk utgångspunkt

Vi anser att Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen är lämplig för vår undersökning. Vygotskij (1934/2001) menar att barnet tillsammans med vuxna eller mer erfarna kamrater kan prestera mer än de kan klara på egen hand. Han menar att det barnet klarar med hjälp idag, kommer det senare att klara själv. Vi anser att det här är en bra teori, eftersom vi vill undersöka vilken roll som pedagogerna anser att de har vid konflikterna.

Enligt Dale (1998) såg Vygotskij två stadier i barnets utveckling. Det första stadiet är barnets aktuella utvecklingsnivå, den visar vad ett barn kan klara av på egen hand. Den andra nivån är zonen för den närmaste utvecklingen, där behöver barnet vägledning av en vuxen för att klara av olika uppgifter. Författaren menar att förskolans och skolans uppgift är att ge barnen möjligheter att förflytta sig från det som de kan till det som de inte kan. Vi anser att pedagogerna har ett stort ansvar för att hjälpa barnen med det, det gäller inte enbart i konfliktsituationer utan i alla moment i förskolans verksamhet.

Enligt Bråten och Thurmann - Moe menade Vygotskij att samarbetet eller samspelet med mer kompetenta personer är betydelsefullt för barnets utveckling. Han menar att det som barnet idag klarar med hjälp kan det senare klara på egen hand. Samspel i problemlösningssituationer innebär inte bara att barnet får hjälp, det som är betydelsefullt är det som barnet lär sig genom samspelet. Vygotskij (1934/2001) betonar att barnen når högre i sin utveckling genom att samarbeta med vuxna eller andra barn. Enligt Bråten och Thurmann - Moe (1998) anser Vygotskij att vi lär genom samspel med andra och att vuxna är förebilder i barnens utveckling. Det innebär att om barnen tidigt får hjälp att lösa sina konflikter kan de när de blir äldre lösa dem själva. Det är inte endast vuxna som är förebilder för barnen, även mer erfarna barn kan vara det. Därför är det betydelsefullt att man som pedagog är med och hjälper barnen i deras försök att lösa konflikter för att de senare ska kunna lösa dem själva.

Metod

Vi har genomfört vår undersökning med hjälp av en kvalitativ metod och de verktyg vi har valt att använda är observation och intervju. Vi kommer också beskriva vårt genomförande, de etiska principerna samt validitet och reliabilitet.

Kvalitativ metod

Widerberg (2002) nämner att kvalitet handlar om karaktären eller egenskaperna hos någonting. Kvalitativ metod handlar därför om att beskriva ett fenomenets karaktär eller egenskaper. Björkdahl Ordell (2007) skriver att den kvalitativa metoden kan användas om forskaren vill ta reda på hur någon individ upplever eller uppfattar något fenomen. Holme och Solvang (1997) menar även de att den kvalitativa metoden har som syfte att förstå något. Det innebär att forskaren samlar in information för att få en djupare förståelse för det problemområde man vill undersöka. Metoden kännetecknas av att forskaren befinner sig nära det objekt som ska undersökas. Larsson (1986) menar att en kvalitativ metod handlar om hur man ska karaktärisera något det vill säga hur man ska gestalta det. Han menar att när vi talar om denna metod menar vi att vi vill beskriva egenskaperna hos något fenomen, hur något är utformat. Eftersom vi vill ta reda på hur pedagogerna löser de konflikter som uppstår mellan barnen i förskolan anser vi att den kvalitativa metoden passar studiens syfte bra.

Observation

Enligt Løkken och Søbstad (1995) kommer ordet observation från latin och betyder iakttagelse eller undersökning. Observation brukar i pedagogiska sammanhang beskrivas som en uppmärksam iakttagelse, det innebär att pedagogerna är uppmärksamma på det som händer runt omkring sig. Det innebär inte att de kan observera allt samtidigt, då är risken stor att de ser allt och ingenting. Pedagogen måste avgränsa det som hon vill rikta sin uppmärksamhet mot, det innebär att hon fokuserar på vissa händelser som hon väljer att observera. Observation innebär att man iakttar något medvetet och med ett bestämt syfte (Rubinstein Reich och Wesén 1986).

Enligt Kihlström (2007a) innebär en observation att kunna se något redan bekant med nya ögon. För att kunna göra det är det betydelsefullt att kunna bortse från sin förförståelse och inte låta den stå i vägen för nya upptäckter. Om den som observerar redan innan observationen har en uppfattning om vad resultatet ska bli, är det lätt att fokuset endast riktas på just detta. Risken är då stor att man missar att observera annat som kan vara betydelsefullt för arbetet. Kihlström tar upp att det finns olika sätt att observera på och skilda sätt att dokumentera dessa. Det vanligaste sättet är att skriva ett så kallat löpande protokoll. Med det menas att skriva korta reflektioner i presens, det vill säga skriva det man ser. Enligt Rubinstein Reich och Wesén (1986) är det vid ett löpande protokoll betydelsefullt att beskriva det som händer så detaljerat som möjligt. Beskrivningarna bör göras utan värderingar och eventuella tolkningar bör göras i efterhand. Kihlström skriver att ett annat sätt att observera är att genomföra mer strukturerade observationer. Det innebär att man innan observationen har bestämt vad det är som ska observeras och att man skriver ner det när det sker. Även Løkken och Søbstad (1995) poängterar vikten av att veta vad det är som ska observeras innan man börjar observera.

Intervju

Intervju är en speciell form av samtal där syftet är att samla in information (Starrin och Renck 1996). Widerberg (2002) skriver att en intervju innebär att forskaren med hjälp av ett samtal försöker få fram information av någon annan. Løkken och Søbstad (1995) framhäver att intervju är en viktig metod om vi vill förstå hur en annan människa tänker. Vi ökar vår förståelse för andra människor genom att vi tar reda på hur de tänker (Kihlström 2007b). Løkken och Søbstad menar att det är svårt att göra bra intervjuer. Det beror bland annat på att det inte finns någon färdig mall på hur en intervju ska se ut och hur den ska genomföras. Intervjuer kan se mycket olika ut och det beror på att det är en kommunikation mellan människor.

Den kvalitativa intervjun

Enligt Kihlström (2007b) finns det olika sorter av intervjuer, den kvantitativa och den kvalitativa intervjun. Den kvantitativa intervjun har en färdig mall där alla frågor är klara i förväg och den som intervjuar ställer frågorna i en bestämd ordning. En kvalitativ intervju liknar mer ett vanligt samtal men har ett bestämt fokus. Det är den som intervjuar som bestämmer vad samtalet ska handla om och som ser till att man håller sig till ämnet. Enligt Løkken och Søbstad (1995) kan man med hjälp av en kvalitativ intervju få reda på en annan människas perspektiv och formuleringar. Det är då betydelsefullt att respondenten får formulera sina egna erfarenheter och åsikter. Den som intervjuar måste också lyssna aktivt för att inte missa något. Kihlström menar att det är betydelsefullt att inte ställa ledande frågor och på så sätt undvika att styra intervjun. För att undvika detta är det betydelsefullt att fundera över sin egen förförståelse, man kan inte i förväg veta vad respondenten kommer att svara på frågorna. De frågor man ställer ska helst vara så kallade öppna frågor, vilket innebär att respondenten kan svara mer fritt utifrån sina egna erfarenheter. De eventuella följdfrågor som ställs följer respondentens tankar och är inte bestämda i förväg. Författaren menar att det är frågeställningarna som avgör vilka frågor som ska ställas vid en intervju. Frågeställningarna ska bli besvarade genom att man ställer lämpliga frågor. Det är skillnad mellan frågeställning och intervjufrågor, frågeställningarna utgår från syftet och är skrivna för att förtydliga det. Trost (1997) skriver att intervjun helst ska genomföras på en ostörd plats och det är betydelsefullt att respondenten känner sig trygg i miljön. Författaren menar att man ska försöka undvika varför-frågor vid en intervju. Anledningen är att frågan ”varför?” ofta används för att ifrågasätta en åsikt, i en intervju ska intervjuaren aldrig ifrågasätta respondentens svar. Intervjuaren ska försöka få svar på frågan ”hur?” i stället för på frågan ”varför?”. Intervjuaren ska försöka förstå respondentens sätt att tänka och sitt sätt att agera.

När man som forskare planerar en intervju är det betydelsefullt att tänka på vilket syfte man har och vad det är man vill veta (Kihlström 2007b). Hon menar att vid en kvalitativ intervju handlar det om att intervju dem som har erfarenhet av det område som intervjun ska handla om. Om respondenten berättar någonting han eller hon varit med om blir svaren troligtvis mer tillförlitliga. Det eftersom berättelsen inte är påhittad utan tagen från egen erfarenhet.

Genomförande

Vi började mer att ta kontakt med två förskolor där vi sedan tidigare är bekanta, för att få reda på om vi skulle kunna genomföra vår undersökning där. Därefter skrev vi missivbrev till föräldrarna och pedagogerna (se bilaga ett och två). Syftet med ett missivbrev är att informera om vårt arbete och hur genomförandet ska gå till. Föräldrarna fick sedan ge sitt medgivande till om de ville att deras barn skulle medverka i arbetet. Sammanlagt på de två förskolorna var det sex föräldrar som inte hade gett sitt medgivande till att deras barn skulle bli observerade. Detta tog vi hänsyn till genom att vi inte observerade dessa barn. Pedagogerna fick även dem ge sitt medgivande om de ville delta i arbetet. Vi läste sedan litteratur som handlade om konflikter och konflikthantering för att bli mer insatta i ämnet. När vi fått både föräldrarnas och pedagogernas medgivande kunde vi sätta igång med vår undersökning.

Observation

Vi var på våra respektive förskolor och genomförde ett antal observationer och vi intervjuade även pedagogerna. Vi genomförde ett antal observationer där vi observerade hur pedagogerna gick tillväga för att lösa de konflikter som uppstod mellan barnen. Observationerna var strukturerade på så sätt att vi innan observationerna visste att det var konflikter mellan barnen som vi ville observera. Observationerna dokumenterades med hjälp av ett löpande protokoll, som innebar att vi försökte skriva ner allt vi såg och hörde vid en konfliktsituation så detaljerat som möjligt. I samband med observationerna ställde vi en del frågor till pedagogerna, det gjorde vi för att få reda på deras tankar kring konflikten och deras tillvägagångssätt. Vi var medvetna om att vi skulle behöva vara ute en längre tid i verksamheten, detta för att vi inte kunde veta när konflikterna skulle uppstå. Vi var ute i verksamheten och observerade i en vecka mellan tre till sex timmar varje dag. Anledningen till varför vi valde observation som redskap var för att vi ville se hur pedagogerna gick till väga vid barnens konflikter. Vi ville inte endast att pedagogerna skulle berätta hur de agerar vid konflikter, utan i stället se med egna ögon hur de hanterar konflikterna.

Intervju

Vi har även intervjuat sammanlagt fem pedagoger på de två förskolorna. Anledningen till varför vi valde intervju som redskap var för att vi ville ha pedagogernas tankar om vad en konflikt är. Intervjuerna var så kallade kvalitativa intervjuer där intervjun hade formen av ett samtal. Intervjuerna skrevs ner för hand så noggrant som möjligt, eftersom vi inte spelade in dessa på band. Intervjuerna genomfördes under den vecka som vi var i verksamheten för att observera, de planerades in när pedagogerna hade tid och det var både innan och efter observationerna. Längden på intervjuerna varierade mellan 15 till 25 minuter. Vi genomförde även ett samtal med pedagogerna i direkt anslutning till observationerna. Syftet med det samtalet var att vi ville få reda på orsaken till pedagogens agerande vid konfliktsituationen.

Urval

Vår undersökning är genomförd på två olika förskolor i västra Sverige, där barnen är mellan ett till fem år. Vi har observerat och intervjuat tre förskollärare på varje förskola. Anledningen till att vi valde dessa förskolor är att vi sedan tidigare var bekanta där, därmed har vi fått god kontakt med pedagogerna som arbetar där. Detta bidrog till att vi kände en trygghet när vi kom dit och skulle genomföra undersökningen, även pedagogerna kunde känna en viss trygghet anser vi, eftersom de visste vilka vi var. När vi kom ut i verksamheterna för att påbörja vårt arbete behövde vi inte lägga ner tid på att lära känna

pedagogerna, vi kunde sätta igång direkt. Nackdelen med att ha varit där tidigare var att vi ibland kunde ha förutfattade meningar om hur det var i verksamheten. Ett exempel var om en konfliktsituation uppstod mellan barnen, då kunde vi ibland i förväg ha en tanke om hur pedagogerna skulle lösa den. Vi hade också i förväg en tanke om var konflikterna mellan barnen kunde uppstå. Det här är något vi försökte bortse ifrån och vi anser att vi lyckades bra med det även om det var svårt i början.

Vi har valt att genomföra vår undersökning på två olika förskolor för att vi ville få fler pedagoger att observera och intervjuas än om vi endast hade varit på en. Syftet är inte att jämföra de båda förskolorna med varandra, vi vill i stället få fram alla pedagogers olika sätt att lösa konflikter som uppstod mellan barnen.

Etik

Enligt Vetenskapsrådet (2001) finns det olika forskningsetiska principer att ta hänsyn till när man genomför en studie. Vetenskapsrådet har tagit fram fyra huvudkrav att förhålla sig till, vi ska beskriva dessa lite närmare. De fyra huvudkraven är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet

Informationskravet innebär att forskaren ska informera deltagarna i undersökningen om dess syfte. Vi har tagit hänsyn till detta genom att skicka ut missivbrev till både föräldrar och pedagoger där vi förklarar vårt syfte med undersökningen.

Samtyckeskravet

Samtyckeskravet innebär att deltagarna i undersökningen själva har rätt att bestämma om de vill medverka i undersökningen. Är deltagarna under femton år måste man dessutom ha föräldrarnas medgivande. Eftersom barnen i vår undersökning är mellan ett och sex år har vi skickat ut medgivandeblanketter till föräldrarna. Där har de kunnat ge sitt medgivande till om de vill att deras barn ska medverka i undersökningen. Pedagogerna har även de fått ge sitt samtycke till att bli observerade och intervjuade. Genom att vi har bitt om föräldrarnas samt pedagogernas samtycke anser vi att vi har tagit hänsyn till samtyckeskravet.

Konfidentialitetskravet

För att konfidentialitetskravet ska bli uppfyllt måste forskaren se till att alla medverkande personer får största möjliga konfidentialitet. Alla personuppgifter måste förvaras på ett sätt så att inga obehöriga kan ta del av dem. Vi har varit mycket noggranna med att våra observationsprotokoll och andra anteckningar från vår undersökning inte har kunnat läsas av andra än oss själva. Vi har gett alla personer och platser i undersökningen fingerade namn, på så sätt framgår det inte vilka som deltar i undersökningen.

Nyttjandekravet

Med nyttjandekravet menas att de uppgifter som samlas in om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Det innebär att de uppgifter vi har samlat in kommer vi endast använda i vårt examensarbete.

Validitet och reliabilitet

Enligt Kihlström (2007c) är validitet detsamma som undersökningens giltighet, det innebär att man har undersökt det man hade tänkt undersöka från början. Hon menar även att kommunikerbarheten hos en kvalitativ undersökning är ett mått på validitet, det betyder att

läsaren ska kunna förstå det som beskrivs och förstå resultaten. Deltagarna måste även de känna igen det som beskrivs i undersökningen. För att se till att undersökningen får en giltighet är det betydelsefullt att se tillbaka på sitt syfte med jämna mellanrum, för att inte frångå det. Författaren menar att ett annat sätt att se till att undersökningen får en validitet är att triangulera, med det menas att undersöka samma sak med flera olika redskap. Man kan till exempel använda sig av både observation och intervju, vi har använt oss av båda dessa redskap i vår undersökning. Ett annat sätt att öka undersökningens giltighet är att spela in observationerna och intervjuerna på band. Vi har inte spelat in några av våra observationer eller intervjuer på band. Observationerna spelade vi inte in av den anledningen att vi ansåg att vi kunde skriva ner situationen för hand. Eftersom vi inte spelade in observationerna och intervjuerna på band förde vi istället detaljerade anteckningar. De svar vi fick på frågorna var inte mer omfattande än att vi kunde skriva ner dessa för hand. Pedagogerna stannade upp i sina svar för att vi skulle hinna anteckna allt.

Kihlström (2007c) skriver att reliabilitet betyder att undersökningen är trovärdig eller tillförlitlig, att man kan lita på resultatet. Författaren menar att det är betydelsefullt att intervjuaren och observatören har tidigare erfarenhet av att intervjua och observera. Därför är det en fördel att vi tidigare i utbildningen har fått träna på dessa uppgifter. Kihlström menar att svaren i en kvalitativ intervju blir mer tillförlitliga när personer intervjuas som har erfarenhet av undersökningsområdet. Trost (1997) skriver att reliabilitet är när mätningen är stabil och att inte slumpen avgör resultatet. När vi observerade pedagogerna kan vi inte med säkerhet veta om deras agerande påverkades av att vi var där och observerade dem. Vi anser dock inte att pedagogernas agerande var tillrättalagt, då vi upplever att de agerade avslappnat. Eftersom vi har varit i verksamheten tidigare har vi lärt känna pedagogerna, på så sätt upplever vi att de agerade på samma sätt som de alltid har gjort. Även om vi kände pedagogerna sedan tidigare kände vi inte till deras tillvägagångssätt vid konflikter.

Analys och bearbetning

Vi har bearbetat och analyserat vårt insamlade material utifrån en kvalitativ analysmetod. Enligt Malmqvist (2007) är syftet med en kvalitativ studie att finna variationer i det som är undersökt. Han menar även att man utgår från de variationer som framkommer vid intervjuerna och observationerna och sedan grupperar dessa.

När vi genomfört våra observationer och intervjuer var och en för sig träffades vi och tog del av varandras anteckningar. Vi inledde analysarbetet med att läsa igenom våra löpande protokoll från observationerna och våra anteckningar från intervjuerna ett flertal gånger. Dessa skrevs sedan på datorn och därefter skrevs de ut för att vi skulle få dem på papper. Därefter klippte vi itu observationsprotokollen för att vi skulle få varje observation på separata papper. Anledningen till det var att vi ville få bättre överblick över de olika observationerna. Dessa grupperades sedan efter hur pedagogerna hade hanterat konflikterna, vi delade in dem i fyra kategorier. När vi hade grupperat observationerna började vi analysera intervjuerna. Vi letade efter likheter och skillnader i intervju svaren och grupperade svaren i tre kategorier.

Resultat

I följande avsnitt ska vi redovisa resultatet från undersökningen. Resultatet har delats in i tre underrubriker. Den första delen tar upp pedagogernas olika syn på vad en konflikt är. I den andra delen behandlas frågan, om konflikter enbart behöver vara negativa. I den sista delen tas det upp olika tillvägagångssätt som pedagogerna hade för att lösa barnens konflikter. Resultatet i de två första delarna är hämtade från intervjuerna medan resultatet från den sista delen är hämtat från observationerna. Undersökningen är genomförd i två förskolor med barn mellan ett till fem år, förskolorna har fått de fingerade namnen Junibacken och Trollskogen. På Junibackens förskola arbetar pedagogerna Sara, Marie och Therese och på Trollskogens förskola arbetar Stina, Klara och Emma. Namnen på pedagogerna är även de fingerade.

Pedagogernas olika syn på konflikter

Här redovisas resultatet av intervjuerna med pedagogerna där deras syn på begreppet konflikt synliggörs. Utifrån deras svar vid intervjun är resultatet indelat i tre underrubriker. Först presenteras pedagogernas syn på vad en konflikt är, därefter beskrivs om pedagogerna anser att en konflikt enbart behöver vara negativt eller inte. Därefter beskrivs deras tankar om hur en konflikt ska lösas.

Vad en konflikt är enligt pedagogerna

De pedagoger som intervjuades hade liknande tankar om vad en konflikt är. De flesta ansåg att en konflikt innebär att barnen är oense och inte kommer överens. Sara beskriver konflikt på följande sätt:

”Konflikt för mig kan vara osämja eller bråk. Det kan vara både fysiskt och verbalt.”
(Intervju med Sara på Junibackens förskola 110329)

Det hon menar är att barn har olika sätt att hävda sig i en konfliktsituation, en del använder sin kommunikativa förmåga medan andra använder sig av mer kroppsliga uttryck. Det betyder att en konflikt inte enbart behöver innebära att barnen slåss med varandra. Emma på Trollskogens förskola beskriver en konflikt på följande sätt:

En konflikt innebär att man är oense, det kan vara bråk. Man har olika meningar, man tycker olika. Att man har olika åsikter. Det är mycket känslor i konfliktordet.
(Intervju med Emma på Trollskogens förskola 110329)

Emma menar att en konflikt uppstår när vi människor har olika åsikter. När hon hör ordet konflikt uppstår det många känslor inom henne, exempelvis kan hon känna rädsla och oro vid konflikter. Hon beskrev att hennes önskan var att alla i barngruppen skulle vara sams med varandra och när en konflikt uppstod kunde hon känna medlidande med de som var inblandade i konflikten.

Konflikter behöver inte vara negativt

Flera av pedagogerna framhävde att konflikter inte behöver vara negativt. Både barn och pedagoger kan lära sig mycket i en konfliktsituation. Varje gång pedagogerna går in i barnens konflikter och försöker medla lär de sig något nytt. De får mer kunskap om hur de ska lösa konflikterna nästa gång både när det gäller barnens och deras privata konflikter. Barnen lär sig ett empatiskt förhållningssätt på så sätt att de lär sig lyssna på varandra och visa hänsyn för en annan individ. De får tänka sig in i hur ett annat barn känner sig i en viss situation. Barnen lär sig också att samarbeta eftersom de ska försöka komma fram till en gemensam lösning av konflikten. För att barnen ska lära sig allt det här förutsätter det att

pedagogen ger dem möjlighet att lösa konflikterna själva, de får inte avbryta konflikten för snabbt. Det är också betydelsefullt att pedagogerna ger barnen verktyg för att kunna lösa sina egna konflikter. Pedagogerna vi intervjuat arbetar mycket med känslor för att barnen ska få upp ögonen för hur andra kan känna sig i exempelvis konflikter. För att barnen ska kunna samarbeta i en konfliktsituation måste de förstå hur den som de är i konflikt med tänker och känner. Stina förklarar att konflikter inte enbart behöver vara negativt på följande sätt:

Barnen är på olika våglängd. Arbetsamt, både för oss vuxna och barnen. Tar mycket energi. Men det är också givande, då man lär sig mycket av hanteringen av konflikter. Går att använda sig av nästa gång det är konflikt.
(Intervju med Stina på Trollskogens förskola 110330)

Flera av pedagogerna påpekade att konflikter kan upplevas som något påfrestande, men att de ändå kan se konflikterna som något positivt i slutändan. De menar att både barn och pedagoger kan lära sig mycket av konflikterna. Det Stina menar med arbetsamt är att konflikterna tar mycket energi då dessa ska lösas. Hon påpekade dock att det är betydelsefullt att konflikterna får en lösning för att de inte ska trappas upp vid ett senare tillfälle. Marie förklarar även hon att konflikter kan vara arbetsamma.

Konflikter är någonting som händer som kräver min uppmärksamhet. Jag ser om de kan lösa den själva. Det kan vara mycket laddat, särskilt för vissa barn eftersom det pågår hela tiden. Det behöver inte vara negativt, ibland finns det ett intresse från min sida att se hur de ska lösa konflikten.
(Intervju med Marie på Junibäckens förskola 110401)

En konflikt är enligt Marie något som kräver hennes uppmärksamhet, något hon är tvungen att ta tag i. Hon vill se hur barnen själva kommer att kunna lösa konflikten innan hon går in och försöker hjälpa barnen. Om pedagogerna avvaktar innan de går in i barnens konflikter kan barnen många gånger lösa konflikterna på egen hand. Hon påpekar dock att pedagogen ska finnas till hands om barnen behöver hjälp att lösa konflikten. Hon menar också att konflikterna kan bli mycket laddade för vissa barn eftersom de hamnar i konflikt relativt ofta. Det här är någonting som är arbetsamt både för barn och pedagoger.

Pedagogernas syn på konflikthantering

Många av pedagogerna anser att kommunikationen är en viktig del i konflikthanteringen. De anser att barnen måste lära sig att samtala med varandra för att på så sätt undvika konflikter. Konflikter kan uppstå för att barnen inte kan uttrycka sina tankar med ord, de kan inte förklara vad de vill och då uppstår ett missförstånd mellan barnen. Det är betydelsefullt att barnen samtalar med varandra för att förstå hur det andra barnet känner sig. Stina uttrycker sig så här om vikten av kommunikation vid konflikter.

Barnen får försöka lösa sina konflikter själva, om barnet vänder sig till oss vuxna säger vi till dem att försöka prata med den som de är i konflikt med. Det är betydelsefullt att de pratar med varandra.
(Intervju med Stina på Trollskogens förskola 110330)

Stina menar att barnen ska försöka lösa sina egna konflikter men att pedagogerna finns där som stöd. Pedagogerna vill helst att barnen försöker lösa konflikterna på egen hand för att de ska kunna utvecklas. De ser konfliktsituationerna som ett tillfälle för barnen att lära sig, exempelvis får de lära sig att lyssna på varandra istället för att ta till våld. Emma beskriver på följande sätt att det är betydelsefullt att barnen lyssnar på varandra.

Barnen ska försöka lyssna på varandra, stanna kvar i situationen för att kunna berätta vad de kände och vad som hände. Vår uppgift som pedagoger är att försöka stödja barnen och visa vad som hände om vi var med i situationen från början. Annars får vi ta reda på vad som hände. Det handlar mycket om att prata, det är svårt för de barn som inte har språket. Då får vi visa med hjälp av kroppsspråket och använda material som varit med i situationen. Det är betydelsefullt att vara tydlig med vilka regler som gäller. Man vinner mycket om man som pedagog varit med vid konflikten från början. (Intervju med Emma på Trollskogens förskola 110329)

Flera av pedagogerna tog upp att det är lättare när man varit med vid konflikten från början för att de då fått en uppfattning om vad som hänt. Om pedagogen ska försöka hjälpa barnen att lösa en konflikt är det enligt Emma en fördel om pedagogen har varit med från början och har sett vad som hänt. Om de inte har sett hela situationen från början är det inte lätt för pedagogerna att veta hur situationen uppstod och av vilken anledning. Om de inte varit med från början måste pedagogerna försöka ta reda på orsaken till konflikten genom att fråga barnen. Det är dock inte alltid lätt att få den rätta bilden av konflikten när barnen skyller på varandra. Emma anser att kommunikationen är en viktig del vid konflikthantering och det gäller att pedagogen även ser till att de barn som inte har språket får möjlighet att uttrycka sig. Då kan kroppsspråket vara ett sätt som barnen kan använda sig av.

Klara påpekade i intervjun att det är betydelsefullt att pedagogen respekterar barnens alla känslor och visar att det är accepterat att vara exempelvis arg. Hon förklarar följande:

Ibland är man för snabb att gå in i konflikten. Låt barnen förklara, varför är du arg? Försök medla, hur ska vi gå till väga? Lyssna på allas version. Prata med varje barn så barnen får höra hur de andra barnen känner sig, om den är arg eller ledsen. (Intervju med Klara på Trollskogens förskola 110330)

Det Klara menar är att pedagogerna ibland borde vänta ett tag innan de går in och avbryter barnens konflikter. Hon menar att pedagogerna ibland är för snabba när de går in i konflikterna, de borde först se om barnen kan lösa konflikterna på egen hand. Istället för att avbryta situationen kan de hjälpa barnen genom att medla i konflikten. Som pedagog är det bättre att sätta sig ner med barnen och se till att de tillsammans kan komma fram till en lösning. Pedagogen ska också hjälpa barnen att uttrycka sina känslor. Sara på Junibackens förskola förklarar att mycket handlar om att lära barnen ett empatiskt förhållningssätt. Hon beskrev följande:

Vi lär ut ett empatiskt förhållningssätt. Ställa hur-frågor är betydelsefullt, exempelvis hur tror du att han kände sig när du tog hans bil? (Intervju med Sara på Junibackens förskola 110330)

Sara poängterar även hon hur betydelsefullt det är att arbeta med känslor i förskolan för att barnen ska lära sig att känna igen de olika känslorna. Hon menar vidare att det är betydelsefullt att barnen är medvetna både vad det gäller sina egna känslor men också andras känslor. Genom att pedagogen ställer hur-frågor vid en konfliktsituation får barnen träna sig i att reflektera över sina och andras känslor. Det är väsentligt att barnen kan förstå hur både barn och vuxna känner sig i olika situationer. Båda förskolorna arbetade aktivt med de olika känslorna tillsammans med barnen. På Trollskogens förskola arbetade de med känslkort. Alla barnen har gjort var sin ask som de har dekorerat själva, askarna innehåller ansikten som ser ut som smileys. Ansiktena uttrycker olika känslor, exempelvis, arg, ledsen, glad och rädd. Dessa känslkort användes mestadels vid samlingar, där barnen fick ta sin egen ask och välja ut den känsla som bäst beskrev hur barnet kände sig den dagen. Barnen fick beskriva sin känsla högt inför de andra barnen och pedagoger, de fick också ge motivering till varför de kände som de gjorde. Det här är en övning i att dels uttrycka sina egna känslor, men också lyssna

på hur deras kamrater känner sig. På Junibackens förskola använde pedagogerna sig av ett material som kallas Stegvis. Materialet innehåller bland annat bilder på barn som är exempelvis glada, ledsna eller arga. Om vi tar känslan arg som exempel fick barnen se en bild av ett barn som är arg. De skulle då försöka lista ut vilken känsla som barnet på bilden hade och sedan visa hur de själva såg ut när de var arga. Barnen fick sedan diskutera situationer när de varit exempelvis arga. Stegvis är likt känslkortet ett material som används för att barnen ska utveckla sin förståelse om de olika känslorna. Marie på Junibackens förskola beskrev följande:

Vi ger dem verktyg, visar dem vad som är accepterat. Vi arbetar med Stegvis. Vi har haft en del barn i flera år och kan se deras utveckling när det gäller att lösa konflikter. (Intervju med Marie på Junibackens förskola 110401)

Marie nämnde att pedagogerna ger barnen verktyg för att de ska kunna lösa sina konflikter, de visar barnen redan tidigt vad som är accepterat och inte. Det hjälper barnen att utvecklas när det gäller att lösa sina konflikter på egen hand, pedagogerna har också sett barnens utveckling på det här området eftersom de har haft dem i flera år.

Pedagogernas tillvägagångssätt vid barnens konflikter

Här redovisas resultatet från observationerna där pedagogernas tillvägagångssätt vid barnens konflikter synliggörs. Observationerna visade att det finns olika sätt att lösa en konflikt på, här redovisas fyra olika tillvägagångssätt. De fyra olika tillvägagångssätten är konfliktlösning med hjälp av kommunikation, empatiskt förhållningssätt, avvaktande strategi och avledande strategi.

Konfliktlösning med hjälp av kommunikation

Pedagogerna på båda förskolorna poängterade att det är betydelsefullt med bra kommunikation vid konflikthantering, det är betydelsefullt att både barn och pedagoger försöker kommunicera vid konflikterna. Pedagogerna försökte hela tiden få barnen att kommunicera med varandra när de var i konflikt med ett annat barn, i stället för att ta till våld. De menade att en del barn använde sig oftare av våld än andra barn, en anledning till det kan vara att dessa barn inte hade kunskapen om hur de skulle göra när en konfliktsituation uppstod. De poängterar därför att det är betydelsefullt att pedagogerna uppmärksammar dessa barn för att de ska kunna få den hjälp de behöver, för att de ska lära sig att lösa en konflikt utan våld. Följande situation visar en pojke som började slåss i stället för att använda sin kommunikativa förmåga.

Det är dags att gå ut och det är trångt i tamburen, många barn ska klä på sig samtidigt. Måns (3 år) tar en vattenslang och börjar peta på Joel (5 år) med den. Joel blir irriterad och börjar slå Måns. Pedagog Stina får syn på situationen och säger till Joel att man inte får slåss.

- Det har vi pratat om förut och vad har vi sagt om vad som gäller? Säger Stina
- Man får prata med varandra, säger Joel.
- Ja det är det som gäller. Det går inte att bara slå, man måste prata med varandra, säger Stina.

Stina sätter sig ner med ögonkontakt med Joel och tar honom åt sidan

- Du kan inte bara slå så fort någon gör något dumt mot dig, säger Stina.

(Observation på Trollskogens förskola 110331)

Här är ett exempel på en situation där pedagogen försöker få barnet att kommunicera i stället för att slåss. Stina vill att Joel själv ska komma på vilka regler det är som gäller och hur man ska agera gentemot andra människor. I och med att Joel själv får fundera över vad han skulle

gjort annorlunda, får han möjlighet att själv komma fram till en lösning. På så sätt är det inte hela tiden pedagogen som talar om för barnen vad som är det bästa sättet att lösa konflikten på. Pedagogerna försöker med jämna mellanrum visa för barnen att det inte är acceptabelt att slå någon. Pedagogerna tar ibland sig själva som exempel och kan säga följande till barnen, *"om jag är osams med Stina, inte kan jag slå till henne då utan jag måste försöka tala med henne i stället"*. Det här är ett sätt att visa för barnen att det är bättre att kommunicera än att slåss vid konfliktsituationer. Pedagogerna menar att de är förebilder för barnen, de kan inte säga att barnen ska göra på ett annat sätt än de själva gör. När Stina ska samtala med Joel sätter hon sig ner för att hon ska kunna få ögonkontakt med honom. Hon vill inte prata över huvudet på Joel utan hon vill prata till honom. Följande observation visar ytterligare ett exempel på ett barn som själv får fundera över sitt agerande för att se hur det kunde gjort annorlunda.

Sex barn bygger med kaplastavar (ett byggmaterial i form av stavar i trä) i byggrummet. Simon (5 år) bygger ett torn. De har lådan med kaplastavar mellan sig på golvet. Isabell (6 år) kommer dit och flyttar lådan närmare sig. Simon protesterar högt.

- Varför gjorde du så? Frågade Marie (pedagog).
- För att jag ska nå bättre, svarade Isabell.
- Nu när inte de andra barnen, säger Marie. Hur kan vi göra för att alla ska bli nöjda. Efter en stund ställer Isabell tillbaka lådan och flyttar sig i stället närmare lådan.
- Jag ställer väl tillbaka lådan då.

(Observation på Junibackens förskola 110328)

Det här exemplet visar att Isabell fick möjlighet att reflektera över sitt eget agerande, därmed kom hon på egen hand fram till att hon borde ha agerat annorlunda. I den här situationen förekommer det en brist i kommunikationen mellan barnen som i sin tur ger upphov till konflikten. Pedagogen försöker uppmuntra Isabell att själv komma fram till en lösning på situationen, genom att fråga hur hon kan göra för att alla ska kunna nå lådan.

Följande observation visar ett exempel där kroppsspråket blir ett betydelsefullt redskap för att barnet ska bli förstått av pedagogen.

Måns (3 år) blir slagen i huvudet av Alfred (5 år). Måns vänder till sig pedagogen Klara som ingriper i situationen. Hon sätter sig på knä vid Måns. Måns visar med sitt kroppsspråk vad som hänt, pekar med ett finger åt det håll där Alfred och Fredrik (4 år) står. Måns håller sig för huvudet och säger aj. Klara vänder sig till Fredrik och frågar vad som hänt.

- Vet inte, jag har inte gjort något, svarar Fredrik.
- Måns pekar mot Alfred.
- Jaha det var Alfred .

Pedagogen sätter sig på knä och pratar med Alfred och talar om att man inte får slåss.
(Observation på Trollskogens förskola 110328)

Här visas ett exempel där kroppsspråket användes för att visa vad Måns ville säga. Han hittade inte de rätta orden för att uttrycka sig, därför använde han sig av kroppsspråket för att pedagogen skulle förstå honom. Måns visade tydligt med hjälp av sitt kroppsspråk att han ville berätta vad som hade hänt i konflikten. Pedagogen visade intresse för Måns försök att uttrycka sig, hon försökte läsa av kroppsspråket för att hon ville förstå det Måns menade. I och med att pedagogen satte sig på knä visade hon att hon ville få kontakt med Måns, Måns fick då möjlighet att uttrycka det han ville få fram utan att bli avbruten.

Empatiskt förhållningssätt vid konflikthantering

Empatiskt förhållningssätt i det här sammanhanget innebär att försöka lyssna på båda parter i en konflikt utan att ta ställning. Båda parter i en konflikt bör helst få komma till tals och uttrycka vad de känner. I följande observation visas en situation där några barn hamnar i konflikt med varandra. Det intressanta i sammanhanget är hur pedagogen löser situationen.

Fyra pojkar sitter och bygger med lego. Fredrik (4 år) får inte en viss legobit. Med tiden börjar barnen säga fula ord till varandra, det slutar med att Fredrik börjar kasta legobitar på en av de andra pojkarna, Joel (5 år). Joel reagerar med att slå på Fredrik som börjar gråta. Pedagogerna Emma ser vad som händer och går dit. Hon pratar med lugn röst för att få barnen att komma ner i varv. Barnen lugnade då ner sig och Emma frågar vad som har hänt. Hon tar ett barn i taget som får berätta sin version om vad som har hänt. (Observation på Trollskogens förskola 110329)

Pedagogen Emma anser att det är betydelsefullt att lyssna på alla de inblandade barnen i en konflikt för att få deras åsikt om vad som har hänt. Hon menar att det är en stor risk att man som pedagog får en felaktig bild av konflikten om man inte tar reda på vad som egentligen har hänt. Emma påpekar att det är betydelsefullt att man som pedagog går in i konflikterna på ett mjukt sätt. Med det menar hon att man ska vara lugn och att pedagogen visar att de är där för att hjälpa barnen. Hon anser också att det är betydelsefullt att ge barnen utrymme för att de ska kunna förklara sin del i konflikten, gör man inte det finns det en risk att barnen blir tillbakadragna och inte vågar uttrycka sina tankar. Emma motiverar sitt agerande i föregående exempel på följande sätt:

Jag ville försöka få reda på vad som hände, utreda situationen först. Jag började att ställa frågan vad är det som har hänt? Det är en öppen fråga, det ger barnen möjlighet att ge sin förklaring. Jag ville höra båda sidorna och få barnen att tänka efter vad som hände i situationen. Barnen gör det de tycker känns rätt för stunden. Det är betydelsefullt att få barnen att komma överens till slut. Det är betydelsefullt att synliggöra processen för barnen för att de ska få se sin del i det hela. Det är betydelsefullt att som pedagog inte gå in för tidigt i konflikten utan ge barnen tid att själva lösa konflikten. Vi måste ge barnen utrymme att reflektera över situationen. (Samtal med Emma på Trollskogens förskola 110329)

Vid samtalet framgick det att Emma hade en ambition att ta reda på barnens tankar om vad som hände under konflikten. Hon avvaktade hellre än att gå in i konflikten för tidigt, detta för att barnen skulle få möjlighet att reflektera över sitt agerande och sin del i konflikten. Pedagogerna på Junibäckens förskola anser också att det är betydelsefullt med empatiskt förhållningssätt vid konflikthantering. Det visar sig i följande observation:

Isabell (6 år) och Kalle (6 år) är i målrummet. Kalle knuffar Isabell som börjar gråta. Pedagogerna Sara kommer dit och frågar vad som hänt.

- Kalle slog mig, sade Isabell.
- Det gjorde jag inte, svarade Kalle

Sara säger att hon vill höra bådvas version. Efter en stunds funderande säger Kalle att han knuffade Isabell men att hon var dum först. Sara frågar Kalle hur han tror att Isabell kände sig när hon blev knuffad. Hon frågar hur han kan göra för att Isabell ska sluta gråta och bli glad igen. Kalle ger Isabell en kram och säger förlåt. Båda går därifrån. (Observation på Junibäckens förskola 110328)

Pedagogen Sara menar att det var svårt att gå in i konflikten när hon inte hade varit med från början. Här är det särskilt betydelsefullt att båda barnen får uttrycka sin åsikt om vad som hänt. Eftersom Sara inte sett vad som utlöste konflikten kan hon inte vara säker på vem av barnen som berättar den rätta versionen. Det Sara därför gjorde när hon kom till konfliktsituationen var att fråga efter båda barnens version. Hon frågade också Kalle om han kunde sätta sig in i Isabells situation, för att förstå hur hon kände sig när han knuffade henne. Hon menar att det är betydelsefullt att barnen får träna sig på att sätta sig in i ett annat barns situation. Konfliktsituationen är därför ett bra tillfälle där barnen kan få träna på detta. Sara motiverar sitt agerande på följande sätt:

Jag försökte arbeta med stegvis i tankarna. Det är ett material där vi arbetar med de olika känslorna, barnen får träna sig på att känna igen olika känslor.
(Samtal med Sara på Junibäckens förskola)

Sara tog upp att de använde sig av materialet Stegvis när de arbetade med de olika känslorna, hon anser att det är betydelsefullt att arbeta med de olika känslorna i förskolan. Barnen måste först kunna känna igen sina egna känslor innan de kan förstå hur någon annan känner sig.

Avvaktande strategi vid konflikthantering

Flera av pedagogerna på de båda förskolorna uttryckte en önskan om att de ville att barnen skulle lösa konflikterna på egen hand. Det innebär inte att pedagogerna ignorerar barnens konflikter men de ser först om barnen själva kan lösa dem innan de ingriper. Anledningen till deras avvaktande strategi är att de ser konfliktsituationen som ett lärotillfälle. Barnen kan vid dessa tillfällen exempelvis lära sig att lyssna på varandra och att samarbeta. Följande observation visar ett exempel på hur pedagogerna avvaktar för att se om barnen själva ska komma fram till en lösning på konflikten.

Det är fyra barn som utför en hinderbana tillsammans, en flicka och fyra pojkar.
Joel (5 år) går före August (5 år) i kön. August säger ifrån med hög röst.
- Nu gick du före mig, sade August.
- Jag väntar här så länge så kan du gå före mig, svarade Joel.
När August kommer dit fortsätter Joel framåt utan att vänta som han sagt att han skulle göra. Det syns att August blir mycket upprörd. Pedagog Stina ingriper och säger till Joel.
- Du får vänta på din tur för August var före dig i kön.
Joel väntar på sin tur och hinderbanan kan fortsätta.
(Observation på Trollskogens förskola 110331)

Pedagogen Stina hade varit närvarande i rummet och sett hela situationen från början, men hon avvaktade för att se om barnen kunde lösa konflikten på egen hand. När hon såg att barnen inte kunde lösa sin konflikt själva kände hon att det var nödvändigt att ingripa. Stina förklarar att det är betydelsefullt att man som pedagog behåller lugnet när någon konflikt mellan barnen uppstår, hon menar dock att det inte alltid är lätt. Med det menar hon att i vissa situationer när barnen inte lyssnar är pedagogerna tvungna att tillrättavisa barnen ett flertal gånger, vilket gör att det går åt mycket energi till att lösa konflikterna. Hon anser att det ändå är betydelsefullt att pedagogerna tänker efter innan de ingriper i konflikten för att barnen ska få möjlighet att själva kunna lösa den. Stina förklarar det på det här viset:

Man får försöka vara lugn, men har man sagt till tio gånger och de ändå inte lyssnar är det lätt att man förlorar tålamodet. Innan konflikten ska lösas är det inte alltid man tänker efter hur den ska lösas då man är uppe i varv. Men då är det betydelsefullt att man tänker på att vara lugn och tydlig.
(Samtal med Stina på Trollskogens förskola 110331)

Det är inte alltid som pedagogerna uppmärksammar att en konflikt uppstår, det kan bero på att barnen leker i ett rum själva utan vuxna närvarande eller att konflikten är av mindre karaktär som inte kräver pedagogens uppmärksamhet. I en del situationer klarar barnen av att lösa sina konflikter på egen hand, några barn klarar det bättre än andra. Här synliggörs ett exempel där barnen löste sin konflikt på egen hand:

Dennis (6 år), Alfred (5 år) och Fredrik (4 år) sitter och bygger med lego, ingen pedagog närvarande i rummet.

- Du har alla lampor, säger Fredrik.
- Nej det har jag inte, svarar Alfred.

Dennis lägger sig i samtalet och försöker medla.

- Men kan ni inte dela med er av sakerna? Frågar Dennis.

Fredrik vänder sig till observatören men får ingen reaktion.

- Alfred du har ju ganska många lampor, säger Dennis.

Alfred tittar på sina bitar och ger en lampa till Fredrik.

(Observation på Trollskogens förskola 110329)

I observationen använder sig barnen av kommunikation för att lösa konflikten som uppstått och de löser den på egen hand. Fredrik vände sig till observatören för att få hjälp att lösa konflikten. När Fredrik inte fick någon hjälp av observatören hjälpte Dennis honom i stället, genom att prata med Alfred. Dennis fungerade som en medlare mellan de två andra barnen i den här konflikten och den löstes på ett sätt som barnen verkade nöjda med.

Avledande strategi vid konflikthantering

I vissa konfliktsituationer kan pedagogerna vara tvungna att skilja barnen åt, det kan vara en orsak till att använda sig av en avledande strategi vid konflikthantering. En avledande strategi kan även innebära att pedagogerna försöker få barnen på andra tankar i en konfliktsituation. Det kan pedagogerna göra genom att ge barnen förslag till aktiviteter de kan sysselsätta sig med, i stället för att de ska behöva vara kvar i situationen. Ett exempel kan vara när barnen är osams för att de vill ha samma docka. Pedagogerna försöker då få barnen på andra tankar genom att påpeka att de inte behöver ha samma docka eftersom det finns fler. Följande situation visar ett barn som inte kan låta bli kamratens bok.

Simon (5 år) sitter i soffan och tittar i en bok. Isabell (6 år) står bredvid och petar i Simons bok. Han viftar till med handen och säger med hög röst att hon ska sluta. Isabell fortsätter att peta i boken. Simon säger till pedagogen Therese att Isabell ska sluta. Therese ber Isabell att ta en egen bok eller hitta på något annat i stället för att störa Simon. Isabell går bort till bokhyllan och hämtar en egen bok.
(Observation på Junibäckens förskola 110328)

Therese försöker här få Isabell på andra tankar genom att föreslå att hon företar sig något annat att göra. Det är ett sätt att avleda hennes uppmärksamhet för att på så sätt minska risken att hennes konflikt med Simon trappas upp.

En konfliktsituation som utspelade sig på Trollskogens förskola handlade om att barnen inte kunde komma överens när de spelade spel. Två barn spelar "Rättfällan" som går ut på att samla flest spelpjäser i olika färger. När barnen skulle räkna vem som hade flest spelpjäser blev de osams över vem som hade vunnit. En pedagog kommer dit och förklarar att barnen måste räkna sina spelpjäser en gång till. Ett av barnen kunde inte acceptera att han hade färre spelpjäser än kamraten och på så sätt hade förlorat. Pedagogen försökte få honom på andra tankar genom att föreslå att de skulle spela en gång till.

Alfred (5 år) och Fredrik (4 år) sitter vid bordet och spelar Rättfällan. När spelet är slut säger Alfred:

- Jag har vunnit, jag har vunnit!

Fredrik blir arg och slår handen i bordet. Sedan tar han spelpjäser från Alfred. Alfred blir arg på Fredrik. Pedagog Stina som står i närheten ingriper i konflikten.

- Ni måste räkna antal spelpjäser ni har tagit, säger Stina.

Pojkarna räknar och Fredrik visar missnöje över att han har förlorat.

- Jag föreslår att ni spelar en gång till, säger Stina.

Alfred och Fredrik börjar spela en gång till.

(Observation på Trollskogens förskola 110331)

När barnen skulle räkna sina spelpjäser upptäckte de att Alfred hade betydligt fler än Fredrik. Alfred förklarade upprepade gånger för barnen runt omkring att han hade vunnit. Fredrik visar med sitt kroppsspråk och ansiktsuttryck att han är missnöjd över någonting i situationen. När pedagogen lade märke till att barnen hade svårt att komma överens, föreslog hon att barnen skulle spela en gång till.

Vid en konfliktsituation på Junibackens förskola behövde pedagogen skilja barnen åt för att de ville få ett slut på konflikten. Pedagogerna hade talat om för barnen ett flertal gånger att de skulle sluta irritera varandra, men de fortsatte i alla fall. När barnen inte lyssnade lät hon barnen sitta en stund vid varsitt bord, för att de inte skulle kunna irritera varandra mer.

Tre barn är i hallen. Kalle (6 år) slår till Erik (3 år) som slår tillbaka. Pedagogerna Therese säger att de ska sluta. Barnen fortsätter reta varandra. Isabell (6:1) nyper Kalle i armen. Therese säger att de ska sluta med hög röst. Barnen fortsätter. Therese säger till barnen att de får gå in i köket och sätta sig vid var sitt bord och läsa eller pussla. De får sitta så en stund. (Observation på Junibackens förskola 110331)

I den här observationen synliggörs en situation där pedagogen använde sig av en avledande strategi för att lösa konflikten. Hon försökte samtala med barnen för att få dem att förstå att deras beteende inte var accepterat. Therese förklarar följande:

De behövde vara skiljda åt en stund för de kunde inte låta bli varandra. De behövde hålla på med en lugn aktivitet för de var så uppe i varv.
(Samtal med Therese på Junibackens förskola 110331)

Här ger Therese sin förklaring till varför barnen fick sysselsätta sig med olika aktiviteter en stund. I vissa situationer behöver barnen komma ifrån varandra en stund för att de ska kunna komma ner i varv.

Sammanfattning

Vårt resultat visar att pedagogerna hade liknande tankar om vad en konflikt är, det vill säga att en konflikt är när barnen är oense eller inte kommer överens. Syftet med vår undersökning var att ta reda på hur pedagogerna går tillväga när det uppstår en konflikt mellan barnen. Vi har identifierat olika tillvägagångssätt som pedagogerna använde sig av vid barnens konflikter. De olika tillvägagångssätten är att använda sig av kommunikation, ett empatiskt förhållningssätt, en avvaktande strategi eller en avledande strategi. Att hantera konflikter med hjälp av kommunikation innebar att pedagogerna försökte få barnen att kommunicera med varandra för att de skulle försöka komma överens. Med empatiskt förhållningssätt menar vi de situationer när pedagogerna försökte ta reda på alla parter tankar om vad som orsakat konflikten. När pedagogerna försökte få barnen att hantera konflikterna på egen hand använde de sig av en avvaktande strategi. I en del konfliktsituationer behövde pedagogerna skilja barnen åt, det är bland annat det vi menar med en avledande strategi.

Diskussion

Följande kapitel är uppdelat i fyra underrubriker, dessa är metoddiskussion, resultatdiskussion, didaktiska konsekvenser och förslag till fortsatt forskning.

Metoddiskussion

För att vi skulle få reda på hur pedagogerna löste barnens konflikter valde vi att använda oss av observation och intervju. Vi valde att observera olika konfliktsituationer, det för att med egna ögon få en uppfattning om hur pedagogerna gick tillväga vid barnens konflikter. Efter observationerna samtalande vi med den pedagog som hanterat konflikten, det för att få en motivering till pedagogens agerande. På så sätt kunde vi komplettera det vi observerat med deras motivering och få ökad förståelse för konfliktsituationen. Vi genomförde även intervjuer med fem pedagoger för att få deras tankar om begreppet konflikt och deras syn på konflikthantering. Anledningen till att vi valde att intervjua pedagogerna var för att vi ville ta reda på om deras tankar kring konflikter skiljde sig åt.

Vi hade först tänkt vara i verksamheterna i tre dagar för att genomföra våra observationer och intervjuer. Redan efter första dagen märkte vi att tre dagar inte skulle vara tillräckligt för vår undersökning, eftersom vi inte hade fått ihop det antal observationer vi hade önskat. Vi bestämde då att vi skulle vistas i verksamheten i en vecka och därefter besluta om det behövdes fler dagar. Efter en vecka ansåg vi att antal observationer var tillräckligt för att vi skulle kunna få ett resultat. Innan undersökningen skulle påbörjas hade vi en uppfattning om att det skulle vara relativt enkelt att observera konflikter, eftersom vi hade tidigare erfarenhet om att konflikter förekommer i förskolans verksamhet. När vi sedan skulle observera lade vi märke till att det inte var så enkelt att få syn på konflikterna som vi tidigare hade antagit. I början hade vi svårt att avgöra var vi skulle dra gränsen mellan vad som var en konflikt och vad som inte var det. Det kan ha varit en orsak till varför vi i början hade svårt att få ihop några observationer. Smith (2005) redogör för att begreppet konflikt kan upplevas på olika sätt, beroende på var man drar gränsen mellan vad som är en konflikt och vad som inte är det. Det här är något som vi upplevde som en svårighet när vi skulle genomföra våra observationer. I början hade vi svårigheter med att observera en konfliktsituation, eftersom det inte var helt enkelt att avgöra vad som var en konflikt eller inte. Var vi drog gränsen mellan vad som var en konflikt och vad som inte var det växte fram efterhand vi observerade. I början observerade vi enbart stora konflikter som för oss var de situationer där barnen mer eller mindre började slåss. Vi ignorerade då de mindre konflikterna där barnen exempelvis hade olika uppfattningar om saker och ting. När vi upptäckte att vi inte fick ihop de observationer vi hade önskat började vi även observera de mindre konflikterna.

Vi genomförde vår undersökning i verksamheter där vi sedan tidigare var bekanta för både barn och pedagoger, det medförde både för- och nackdelar. En nackdel med det var att barnen i början hade svårt att förstå att vi endast var där för att observera. De såg oss som pedagoger och ville att vi skulle hjälpa dem med olika saker och delta i deras aktiviteter. Det här var för oss en ovan situation eftersom vi är vana vid att hjälpa barnen i olika sammanhang, därmed kände vi oss obekväma med situationen till en början.

Vi hade från början tänkt spela in observationerna och intervjuerna på band, men vi beslutade att inte göra det. Anledningen till att vi inte spelade in observationerna var för att vi ansåg att det skulle vara svårt att genomföra, eftersom vi satt en bit ifrån barnen som vi observerade. Vi var osäkra på om deras samtal skulle höras på bandet på grund av avståndet mellan oss som observatörer och barnen. Inte heller intervjuerna spelades in på band och det är något vi i efterhand har saknat, då vi hade kunnat lyssna på dessa flera gånger under analysarbetet. Istället fick vi förlita oss på att vi hade antecknat det pedagogerna svarade så noggrant som möjligt. Vid intervjuerna talade pedagogerna långsamt för att vi skulle kunna hinna med att anteckna, därför anser vi att våra anteckningar stämmer överens med det som pedagogerna berättade vid intervjun.

Resultatdiskussion

Det här kapitlet är uppdelat i två underrubriker, den första tar upp olika tankar kring vad en konflikt är och i den andra beskrivs olika tillvägagångssätt för att hantera konflikter.

Synen på konflikter

De flesta av de intervjuade pedagogerna ansåg att en konflikt var när barnen hade olika åsikter, eller att de inte kunde komma överens med varandra. Det stämmer överens med Ekstam (2004a) som menar att en konflikt uppstår när vi människor är oeniga med varandra, det vill säga har olika åsikter. Szklarski (1996) i sin tur menar att en konflikt kan uppstå när barnen blir osams om exempelvis leksaker, det här är något som vi har uppmärksammat då vi varit på olika förskolor. Utifrån våra erfarenheter kan barn ha svårt att dela med sig av det material de använder för stunden, eller att de vill ha samma lekmaterial som kamraterna har. Det här kan ge upphov till många konflikter i förskolan.

Några av pedagogerna poängterade att en konflikt både kan vara av både fysisk och verbal karaktär, med det menas att barnen kan ha olika sätt att hävda sig i en konfliktsituation. De menar att en del barn använder sin kommunikativa förmåga medan andra tar till våld när de hamnar i en konflikt med någon kamrat. Det här kopplar vi ihop med det som Ellmin (2008) tar upp i sin text, han menar att en del barn löser konflikter genom att diskutera sig fram till en lösning, medan andra tar till mer fysiska uttryckssätt. Han menar att det är betydelsefullt med kommunikation vid konflikthantering, det stämmer överens med våra upplevelser. Vi har uppmärksammat att vissa barn tar till våld oftare än andra barn och orsakerna till det kan vara flera. En av orsakerna kan vara att barnen inte har kommit så långt i sin språkutveckling, de kan därmed inte uttrycka sig tillräckligt väl för att lösa konflikten med hjälp av kommunikation. Vi anser att pedagogen har ett stort ansvar för att hjälpa barn att lösa konflikterna på ett konstruktivt sätt utan att behöva ta till våld. Dessa barn kan behöva mycket vägledning av vuxna för att de ska lära sig hur man ska agera i möten med andra barn och vuxna. Vi anser att det här stämmer överens med det som läroplanen för förskolan (lpfö98/10) poängterar. Den tar upp att vuxna ska kunna ge barnen vägledning i deras aktiviteter, på så sätt kan barnen öka sin kompetens och utveckla nya kunskaper och insikter.

Många av pedagogerna poängterade att konflikter inte enbart behöver vara negativt, de poängterade att både barn och vuxna kunde lära sig mycket i en konfliktsituation. De menade att varje gång de går in för att lösa en konflikt kan de lära sig något nytt, den nya kunskapen kan de sedan använda sig av nästa gång de ska lösa en konflikt. Barnen i sin tur kan lära sig att lyssna på varandra och att visa hänsyn till en annan individ. Pedagogerna poängterade vikten av att barnen ska få möjlighet att lösa konflikterna på egen hand.

De menade att pedagogerna inte får avbryta konflikten för snabbt innan barnen fått möjlighet att reflektera över sitt agerande. Utas Carlsson (2001) menar att konflikter är nödvändigt för att vi ska kunna utvecklas som individer och behöver därmed inte enbart vara något negativt. Innan vi påbörjade det här arbetet ansåg vi att konflikter enbart var något negativt som helst skulle undvikas. Vi har nu fått nya insikter om att det är betydelsefullt att pedagogerna låter barnen få möjlighet att reflektera över sitt agerande vid en konfliktsituation, det är då som barnen kan lära sig något av situationen. Corsaro (1985) observerade i sin studie att pedagogerna ville lösa konflikterna så snabbt som möjligt, eftersom de ansåg att konflikterna var ett störande inslag i den pedagogiska verksamheten. I vår tidigare erfarenhet med barn har även vi försökt avbryta barnens konflikter snabbt, dels för att vi ville få ett lugnare klimat i barngruppen men också för att vi var övertygade om att vi hjälpte barnen genom att lösa den snabbt. Nu i efterhand är vi medvetna om att det bästa är att avvakta vid barnens konflikter för att de ska kunna utvecklas som individer.

Wahlström (1997) menar att många människor förknippar begreppet konflikt med oro och obehag, det är likt det som pedagogerna tog upp. Flera av pedagogerna påpekade att konflikter kunde upplevas påfrestande eftersom det gick åt mycket energi då dessa skulle lösas. De anser även att det är starka känslor inblandade i konflikter. Vi anser precis som pedagogerna att konflikter ibland kan kännas ansträngande, det för att det är mycket känslor inblandade. Pedagogerna menar att även om konflikterna kan upplevas som ansträngande är det betydelsefullt att de tar tag i dessa, eftersom det är betydelsefullt att de blir lösta. Larsson (2008) påpekar vikten av att konflikterna blir lösta eftersom det annars kan leda till fler konflikter. Det innebär att det är betydelsefullt att vi pedagoger tar tag i konflikten, även om vi anser att det är ansträngande.

Pedagogerna anser att det är viktigt att arbeta med känslor i förskolan, de ska kunna känna igen sina egna men också andras känslor. Båda förskolorna arbetar med att lära barnen de olika känslorna men arbetssätten skiljer sig åt. Trollskogens förskola arbetade med känslorort som barnen förvarade i egentillverkade askar. Junibäckens förskola arbetade i sin tur med ett material som kallas för Stegvis. Vi anser att båda förskolorna använder sig av ett lärorikt material, där syftet är att lära barnen att känna igen olika känslor. Det är betydelsefullt att barnen får möjlighet att arbeta med att identifiera olika känslor redan i tidig ålder. Flera av pedagogerna uttryckte ett flertal gånger att materialet hade gett resultat, eftersom de kunde se att barnen hade utvecklat en kunskap om de olika känslorna. De kunde se en utveckling hos barnen, när de uttryckte sina känslor på ett sätt som de tidigare inte klarat av.

Tillvägagångssätt vid konflikter

Vårt syfte med undersökningen var att få reda på de olika sätt som pedagogerna hanterar barnens konflikter på. Vi har genom observationerna lagt märke till att pedagogerna har olika tillvägagångssätt vid konflikterna. När pedagogerna skulle hantera en konflikt använde de sig inte av samma tillvägagångssätt vid varje tillfälle. Vilket tillvägagångssätt som de valde var beroende på hur konflikten såg ut. Utifrån våra observationer har vi kunnat identifiera flera olika tillvägagångssätt som användes vid konflikterna, dessa har grupperats i fyra grupper. Tillvägagångssätten kunde innebära att använda kommunikation, ett empatiskt förhållningssätt, avvakta eller en avledande strategi.

Kommunikation

Pedagogerna ansåg att det var betydelsefullt att barnen använde sig av kommunikation vid konflikthantering. Många konflikter i förskolan uppstår på grund av en bristande kommunikation mellan barnen. När en konflikt uppstod försökte pedagogerna i vår undersökning få barnen att samtala med varandra för att de på så sätt skulle komma överens. Pedagogerna agerade som en medlare mellan barnen, de lyssnade på alla de inblandade barnens versioner. De försökte även få barnen att lyssna på varandra och att de skulle försöka ta del av hur de andra barnen upplevde situationen. Enligt Utas Carlsson (2001) är medlarens uppgift att underlätta kommunikationen mellan de inblandade barnen i konflikten.

Pedagogerna poängterade ett flertal gånger att barnen skulle kommunicera med varandra vid konflikterna i stället för att använda sig av våld. Som vi tidigare nämnt använder sig vissa barn av våld oftare än andra barn. Vid konflikter där något barn har använt sig av våld försöker pedagogen få barnet att reflektera över händelsen. Ett sätt att få barnet att reflektera över händelsen kan vara att pedagogen ställer frågor till barnet om det som hände i konflikten. Det här vill vi koppla samman med en av våra observationer (se sidan 16), där Måns började peta på Joel med en vattenslang som resulterade i att Joel slog Måns. Pedagogen som uppmärksammade situationen talade om för Joel att det inte var acceptabelt att slå ett annat barn även om han blivit provocerad. Hon försökte få Joel att förstå att hans agerande var fel och att det hade varit bättre att han löst konflikten genom att samtala med Måns i stället för att slåss. Hon gav även Joel möjlighet att reflektera över de trivselregler som finns på förskolan, genom att ställa frågor till honom.

När pedagogerna ska förklara för barnen hur de ska agera gentemot andra människor använder pedagogerna ibland sig själva som exempel. Vi vill synliggöra det här genom att återigen använda oss av det som Klara på Trollskogens förskola nämnde. Hon uttryckte sig såhär, *”om jag är osams med Stina, inte kan jag slå till henne då utan jag måste försöka tala med henne i stället”* Vi anser att det här sättet visar barnen att det är bättre att kommunicera än att slåss vid konfliktsituationer. Vi är förebilder för barnen, det innebär att vi själva inte kan agera på något annat sätt än hur vi vill att barnen ska agera. Johansson (2003) påpekar att pedagoger måste vara medvetna om att de är förebilder för barnen. Om pedagogerna ska visa hur de vill att barnen ska agera gentemot varandra, måste även pedagogerna agera på ett liknande sätt. Vi vill lyfta fram David, Murphy, Naylor och Stonecipher (2004) som tar upp ett arbetssätt som pedagogerna kan använda sig av för att visa barnen hur de ska bete sig i olika konfliktsituationer. Pedagogerna i deras studie spelade upp olika konfliktsituationer med hjälp av handdockor, barnens uppgift var att fundera ut en lösning av konflikten. Vi anser att det här är ett bra arbetssätt att använda sig av i förskolan, eftersom barnen får se en konfliktsituation från ett annat perspektiv där de själva inte är inblandade.

Kommunikation mellan människor behöver inte innebära att man uttrycker sig med ord, även kroppsspråket är en form av kommunikation. Öhman (2003) framhäver att gester, mimik och kroppshållning är uttryckssätt som ingår i kroppsspråket. I en av våra observationer (se sidan 17) blir Måns slagen i huvudet av Alfred. Måns vände sig till en pedagog för att få hjälp med att reda ut konflikten som uppstod, eftersom han inte kunde reda ut den på egen hand. Måns använde sitt kroppsspråk för att förklara för pedagogen vad som hade hänt, det för att han inte kunde hitta de rätta orden för att uttrycka sig verbalt. Pedagogen bemötte Måns sätt att uttrycka sig med respekt, hon tog sig tid att verkligen förstå vad han ville få sagt. Det visade hon genom att sätta sig på knä och fick på så sätt ögonkontakt med Måns. Vi anser att det är bra att pedagogen satte sig ner på samma nivå som Måns och att hon inte pratade över hans huvud. Det blir ett bättre samspel mellan pedagog och barn om de befinner sig på samma nivå.

Empatiskt förhållningssätt

En stor del i empatiskt förhållningssätt handlar om att barnen ska få reflektera över dels sina egna men även andras tankar. Det handlar om att kunna sätta sig in i en annan individs situation, det är därför som det är betydelsefullt att barnen får möjlighet att berätta för sina kamrater hur den tänker och känner i. Många av pedagogerna betonade att det är betydelsefullt att lyssna på alla parter i en konflikt för att få deras syn på situationen. Corsaro (1985) framhäver i sin undersökning att det är betydelsefullt att pedagogen känner till vad som utlöst konflikten. Han menar dock att det kan vara svårt att få reda på det genom att fråga barnen eftersom de kan lägga skulden på ett annat barn. Det här är något vi lade märke till när vi var ute i verksamheterna och observerade, i flera situationer lade barnen skulden på ett annat barn som medverkade i konflikten. Anledningen till det kan ha varit att barnen ville skydda sig själva eftersom de inte ville få en tillrättavisning av pedagogerna, då var den enklaste utvägen att ge skulden till någon annan. Vi uppmärksammade att pedagogerna i vissa situationer hade svårt att veta vad som orsakade konflikten, vilket kunde leda till att pedagogerna tillrättavisade ett barn som inte varit delaktig i konflikten. Vi anser att det är betydelsefullt att pedagogerna i dessa situationer tar reda på alla parter tankar och åsikter om vad som orsakade konflikten. På så vis kan pedagogen undvika att det sker missförstånd.

Avvaktande

Pedagogerna påpekade ett flertal gånger att deras önskan var att barnen skulle lösa sina konflikter på egen hand. Det innebär dock inte att de ignorerade barnens konflikter, men de avvaktade för att se om barnen kunde lösa den på egen hand. Vi observerade flera konfliktsituationer där pedagogerna höll sig lite på avstånd, till en början ställde vi oss frågan varför pedagogerna inte ingrep i konflikten. När vi fick förklaringen till varför de avvaktade förstod vi att det var för att hjälpa barnen. Vi anser att pedagogerna bör hjälpa de barn som ännu inte kan hantera sina konflikter, för att de senare ska kunna lösa dem på egen hand. Lind (1995) påpekar att barnen ofta behöver stöd av vuxna när de ska lära sig att hantera sina konflikter, men att målet måste vara att de ska klara det på egen hand. Broadhead (2009) har i sin studie uppmärksammat att barn ofta är kompetenta att lösa sina konflikter på egen hand. Vi anser dock att barnen behöver hjälp innan de kan lösa sina konflikter själva, men att målet ändå är att de ska kunna lösa dessa utan hjälp av en vuxen. Det här kopplar vi till Vygotskijs (1934/2001) teori om den proximala utvecklingszonen. Den innebär att om barnen får hjälp av en vuxen vid exempelvis konfliktsituationerna kan de senare lösa dem på egen hand. Vi har sett flera exempel där pedagogerna agerar utifrån Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen. Exempelvis kan det vara när pedagogerna går in i en konfliktsituation för att hjälpa barnen att hantera sin konflikt. Barnen får då hjälp att hitta verktyg för att hantera sin konflikt, de kan sedan använda dessa verktyg när de hamnar i en liknande situation. Flera av pedagogerna uttryckte i intervjuerna att det är viktigt att barnen samarbetar med varandra i konfliktsituationerna, det för att de ska kunna lära sig av varandra. Vygotskij påpekade att barnen kan nå högre i sin utveckling genom att samarbeta med andra människor.

Avledande

Pedagogerna i vår studie använde sig av en avledande strategi när de behövde skilja barnen åt i en konfliktsituation. En av våra observationer (se sidan 21) visar detta, där tre barn inte kan låta bli att irritera varandra genom att nypas och slåss. När pedagogen hade sagt till barnen ett flertal gånger att sluta irritera varandra och de ändå inte lyssnade, såg hon ingen annan utväg än att låta barnen sysselsätta sig med olika aktiviteter en stund. Det för att barnen var uppe i varv och behövde komma ifrån varandra en stund. För en utomstående utan kunskap i förskolans verksamhet kan detta tillvägagångssätt eventuellt verka

opedagogiskt. Vi anser däremot som blivande pedagoger att barnen i den här situationen fick en möjlighet att komma ner i varv genom att vara en stund för sig själva. I en del situationer får inte barnen arbeta ostört med exempelvis ett pussel eftersom ett annat barn är där och avbryter barnets koncentration, det kan ge upphov till många konflikter.

Den avledande strategin användes också när pedagogerna vid konflikter försökte få barnen på andra tankar. Det kunde ske genom att pedagogen gav förslag på vad barnen kunde göra i stället för att vara kvar i konflikten. I vårt resultat uppmärksammade vi en situation (se sidan 22) där en flicka hade svårt att låta bli sin kamrats bok som den läste i. Pedagogen talade om för barnet att hon kunde hämta en egen bok att läsa i, på så sätt använde pedagogen en avledande strategi för att få flickan på andra tankar än att irritera sin kamrat.

Didaktiska konsekvenser

I vår undersökning har vi uppmärksammat olika tillvägagångssätt som pedagogerna använder sig av vid barnens konflikter. I vårt resultat framkom det att de flesta pedagogerna hade en önskan om att barnen skulle lösa sina konflikter självständigt. Vi vill dock poängtera att pedagogerna var delaktiga för att hjälpa barnen att lösa de konflikter som dem inte hade förmågan att reda ut på egen hand. Det är betydelsefullt att pedagogerna avvaktar innan de ingriper i konflikterna för att ge barnen en möjlighet att lösa dessa på egen hand. Av egen erfarenhet är vi medvetna om att vi tidigare har ingripit för snabbt i barnens konflikter, det kan bero på att vi inte tänkte efter innan en konflikt skulle lösas. Konflikter är ett betydelsefullt lärotillfälle för både barn och pedagoger, barnen lär sig exempelvis samarbete och att lyssna på varandra. Pedagoger i sin tur kan få ökad förståelse för hur barn agerar i olika konfliktsituationer och hur barnen hanterar dessa på egen hand. Om vi pedagoger avbryter konflikterna för snabbt ger vi inte barnen möjlighet att samarbeta för att gemensamt komma fram till en lösning på sina konflikter. Vygotskij (1934/2001) poängterade vikten av samarbete för att de ska nå en högre nivå i deras utveckling.

Vi anser att pedagoger är förebilder för barnen och måste agera utifrån det. Utas Carlsson (2001) framhäver att vuxna är förebilder för barnen och att vi inte kan begära att barnen ska göra på något annat sätt än vad vi själva gör. Enligt vår uppfattning bör pedagoger vara medvetna om att deras sätt att kommunicera med varandra kan påverka hur barnen i sin tur samtalar med sina kamrater. Om pedagoger i exempelvis konfliktsituationer behandlar barnen med respekt kommer barnen i sin tur att behandla andra människor med respekt. Med det vill vi ha sagt att det är betydelsefullt hur vi möter barnen i en konfliktsituation, eftersom det kan påverka hur de senare kommer att kunna lösa sina konflikter.

När pedagoger inte har varit närvarande och sett hur konflikten startade är det betydelsefullt att ta reda på den bakgrundsinformation som ligger till grund för konflikten. Det är betydelsefullt att alla parter i konflikten får komma till tals, pedagogen måste agera utan att ta ställning för någon av parterna. Enligt Wahlström (1997) bör pedagogen se till att alla parter blir hörda och accepterade, även om parterna kan föra fram olika versioner av det som hänt kan inte pedagogen ta ställning. Om inte pedagogen tar reda på vad som egentligen har hänt, kan pedagogen missuppfatta situationen och eventuellt tillrättavisa ett barn som inte varit delaktig i själva konflikten. Det är något vi genom egen erfarenhet har upplevt ett flertal gånger, när barn får skulden även om de inte varit inblandade i konflikten. En del barn är oftare inblandade i konflikter än andra barn, pedagogen kan då få den uppfattningen att det barnet nästan alltid hamnar i konflikt med andra barn. Det här barnet kan till och med få skulden även om den inte varit närvarande vid konflikten. Vi vill lyfta fram det här eftersom vi anser att pedagoger ibland har en uppfattning om vilket barn som orsakade konflikten, men att den bilden kan vara felaktig. Pedagogen kan inte med säkerhet veta det

innan det tagit reda på all fakta kring situationen. Det här tankesättet är något vi kommer att bära med oss när vi ska arbeta som pedagoger i förskolan.

Vi har blivit inspirerade av ett arbetsätt som David, Murphy, Naylor och Stonecipher (2004) beskriver i sin undersökning. Arbetsättet går ut på att pedagogerna dramatiserar olika konfliktsituationer med hjälp av handdockor där barnen skulle fundera ut lösningar på konflikterna. Vi anser att det här är ett bra sätt för att göra barnen medvetna om hur man kan lösa olika konflikter. Med hjälp av dockorna kan pedagogerna föra fram olika aspekter i en konflikt som de vill att barnen ska reflektera över. Vi lyfter fram ett exempel där det här arbetsättet kan användas, det kan vara om barnen behöver bli bättre på att kommunicera med varandra. Pedagogerna kan då spela upp olika situationer som behandlar det här området, det för att synliggöra hur barnen kan kommunicera med varandra.

Förslag till fortsatt forskning

Under tiden vi har genomfört den här undersökningen har vi upptäckt andra områden med anknytning till konflikthantering, som hade varit intressant att fördjupa sig mer inom. Det hade varit intressant att undersöka om pedagogerna bemöter pojkars och flickors konflikter på likvärdigt sätt. Under vår utbildning har vi kommit i kontakt med litteratur som tar upp att pojkar och flickor behandlas olika i förskolor och skolor. Därmed skulle vi vilja få en inblick i hur det ser ut i verksamheterna.

Vi har i vår undersökning fokuserat på pedagogernas sätt att lösa konflikterna, det hade även varit givande att undersöka vilka orsakerna till konflikterna är. Det hade varit lärorikt att ta reda på hur barnen känner sig i en konfliktsituation. Vi anser att det kan vara en hjälp för pedagogerna att få den kunskapen när de ska hantera barnens konflikter.

Tack

Avslutningsvis vill vi rikta vårt varmaste tack till alla de pedagoger och barn som deltagit i vår undersökning, utan er hade det varit omöjligt att genomföra den här studien. Vi vill också tacka vår handledare Lotta Wank för hennes stöd under arbetets gång.

Referenser

Björkdahl Ordell, Susanne (2007) Kvantitativ data och forskningsansats. I Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber (s 192-224)

Broadhead, Pat (2009). Conflict Resolution and Children's Behaviour: Observing and Understanding Social and Cooperative Play in Early Years Educational Settings. *Early Years: An International Journal of Research and Development*; vol 29 nr 2 s 105-118

Bråten, Ivar & Thurmann-Moe Anne-Cathrine (1998). Den närmaste utvecklingszonen som utgångspunkt för pedagogisk praxis. I Bråten, Ivar (red.) *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur. (s 103-121)

Corsaro, William A. (1985). *Friendship and peer culture in the early years*. Norwood, N.J: Ablex

Dahlkwist, Matts (2005). *Kommunikation*. 5. Uppl. Stockholm: Liber

Dale Erling Lars (1998). Lärande och utveckling i lek och undervisning. I Bråten, Ivar (red.) *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur. (s 33-59)

David, M Kevin, Murphy C, Bridget, Naylor M, Janett & Stonecipher M, Kim (2004) The effects of conflict role and intensity on preschoolers' expectations about peer. *Conflict International Journal of Behavioral Development*. Vol. 28, nr6, s 508-517

Ekeland, Tor-Johan (2006). *Konflikt och konfliktförståelse: för vården och den sociala sektorn*. Malmö: Liber

Ekstam, Kjell (2004b). *Handbok i konflikthantering*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Ekstam, Kjell (2004a). *Praktisk konfliktlösning*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Ellmin, Roger (2008). *Konflikthantering i skolan: den andra baskunskapen*. Stockholm: Natur & kultur

Esbjörnsdotter, Barbro (1994). *Lär dig förstå och lösa konflikter: [hemma och på arbetsplatsen]*. Västerås: Ica

Fagerli, Oddvar, Lillemyr, Ole Fredrik & Søbstad, Frode (2001). *Vad är förskolepedagogik?* Lund: Studentlitteratur

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2., [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Eva (2003). *Möten för lärande [Elektronisk resurs]: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Statens skolverk

Kihlström, Sonja (2007a) Observation som redskap. I Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber (s 30-46)

- Kihlström, Sonja (2007b) Intervju som redskap. I Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber (s 47-69)
- Kihlström, Sonja (2007c) Uppsatsen - examensarbetet. I Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber (s 226-242).
- Lamer, Kari (1991). *Du får inte vara med!: att förmedla värderingar i uppfostran*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Liv (2008). *Skapa möten och kontakt genom medling: att agera tredje part med Nonviolent communication*. Svensbyn: Friare liv konsult
- Larsson, Staffan (1986). *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur
- Lind, Lene (1995). *Närhet, känslor, utveckling: om samspel pedagoger - barn- föräldrar*. Stockholm: Liber utbildning
- Läroplan för förskolan (lpfö 98/reviderad 10). Skolverket. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer
- Løkken, Gunvor & Søbstad, Frode (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund: Studentlitteratur
- Malmqvist, Johan (2007) Analys utifrån redskapen. I Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*. Stockholm: Liber (s 122-132)
- Nilsson, Björn (2005). *Samspel i grupp*. Lund: Studentlitteratur
- Rosenthal, Miriam K.; Gatt, Lihi (2010) "Learning to Live Together": Training Early Childhood Educators to Promote Socio-Emotional Competence of Toddlers and Pre-School Children. *European Early Childhood Education Research Journal*. Vol 18 nr 3 s 223-240
- Rubinstein Reich, Lena & Wesén, Bodil (1986). *Observera mera!* Lund: Studentlitteratur
- Smith, Anne-Christine (2005). *Giraffspråket: känslans kommunikation - en väg till kontakt och förändring*. 2. uppl. Höganäs: Kommunlitteratur
- Starrin, Bengt & Renck, Barbro (1996) Den kvalitativa intervjun. I Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (red) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: studentlitteratur
- Szklarski, Andrzej (1996). *Barn och konflikter: en studie av hur konflikter gestaltar sig i svenska och polska barns medvetande*. Diss. Linköping: Univ.
- Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Utas Carlsson, Karin (2001). *Lära leva samman: undervisning i konflikthantering: teori och praktik*. Jonstorp: Konfliktlösning i skola och arbete (KSA)
- Wahlström, Gunilla O. (1996). *Hantera konflikter – men hur?: metodbok för pedagoger*. Hässelby: Runa

Vetenskapsrådet (2001). *Forskningsetiska principer inom humanistisksamhällsvetenskaplig forskning. (Elektronisk)* Tillgänglig: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/H0014.pdf (2011-04-07)

Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Vygotskij, Lev Semenovič (1934/2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos

Öhman, Margareta (2003). *Empati genom lek och språk*. Stockholm: Liber

Öhman, Margareta (2009). *Hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber

Bilaga 1

Missivbrev

Information till pedagoger

Hej!

Vi är två studenter från högskolan i Borås som läser vår sista termin till lärare med inriktning mot förskolan. Vi ska skriva vårt examensarbete och ämnet för det är konflikthantering. Vårt syfte med undersökningen är att ta reda på pedagogernas olika sätt att lösa de konflikter som uppstår mellan barnen. Anledningen till varför vi valt det här ämnet är att vi anser att konflikthantering är ett viktigt ämne som pedagoger bör ha kunskaper om.

Vi har tänkt genomföra observationer för att se hur ni pedagoger går till väga för att lösa de konflikter som uppstår mellan barnen. I anslutning till observationerna vill vi genomföra en intervju/samtal med er pedagoger, detta för att få era tankar kring den aktuella situationen. För att få ut mer av observationerna och intervjuerna kommer vi att använda oss av bandspelare, dessa inspelningar kommer endast att användas av oss två studenter.

Du som deltar i vår studie har rätt att själv bestämma om du vill delta eller inte och du kan när som helst avbryta din medverkan. Vi kommer inte att nämna några riktiga namn på varken pedagoger, barn eller på förskolan, detta för att det inte ska gå att identifiera var undersökningen är genomförd eftersom andra kommer att kunna ta del av arbetet. De uppgifter som vi samlar in kommer endast att användas som material till vårt examensarbete.

Vi vore mycket tacksamma om ni vill ställa upp i vår undersökning men respekterar om ni av olika anledningar inte vill.

Om det är något ni undrar över angående vår undersökning får ni gärna kontakta oss.

Med vänliga hälsningar.

Christin Swärd
E-mail: XXX
Tel: XXX

Anna Larsson
E-mail: XXX
Tel: XXX

Bilaga 2

Missivbrev

Information till föräldrarna

Hej!

Vi är två studenter från högskolan i Borås som läser vår sista termin till lärare med inriktning mot förskolan. Vi ska skriva vårt examensarbete och ämnet för det är konflikthantering. Vårt syfte med undersökningen är att ta reda på pedagogernas olika sätt att lösa de konflikter som uppstår mellan barnen. Anledningen till varför vi valt det här ämnet är att vi anser att konflikthantering är ett viktigt ämne som pedagoger bör ha kunskaper om.

Vi har tänkt genomföra observationer av pedagogerna på den avdelning där ni har era barn, för att på så sätt få reda på hur de agerar när konflikter mellan barnen uppstår. För att få ut mer av observationerna kommer vi använda oss av bandspelare, inspelningarna kommer endast att användas av oss två studenter. För att kunna genomföra våra observationer behöver vi ert tillstånd. Vi kommer i första hand att observera pedagogerna, men det går inte att genomföra observationerna om vi inte får ert tillstånd att observera ert/era barn.

Det är ni föräldrar som bestämmer om ert/era barn får delta i undersökningen och ni har också rätt att avbryta barnens deltagande när som helst. Vi kommer inte att använda oss av barnens eller förskolans riktiga namn när vi skriver vårt arbete. Detta för att det inte ska gå att identifiera var undersökningen är genomförd eftersom arbetet kan läsas av andra. De uppgifter som vi samlar in kommer endast att användas som material till vårt examensarbete.

Vi vore mycket tacksamma om vi får ert tillstånd att observera ert/era barn men vi respekterar om ni av olika anledningar inte vill.

Om det är något ni undrar över angående vår undersökning får ni gärna kontakta oss.

Med vänliga hälsningar.

Christin Swärd
E-mail: XXX
Tel: XXX

Anna Larsson
E-mail: XXX
Tel: XXX

Bilaga 3

Intervjufrågor.

Följande frågor kommer vi försöka få svar på under tiden vi är i verksamheten för att observera.

1. Vad tänker du på när jag säger ordet konflikt?
2. Vilka känslor väcker ordet konflikt hos dig?
3. Försöker ni hjälpa barnen att själva lösa sina konflikter?

Följande frågor kommer vi ställa till pedagogen efter en observation där en konflikt ägt rum.

1. Hade du någon tanke bakom det sätt som du löste konflikten på?
2. Varför gjorde du som du gjorde vid konflikten?
3. Anser du att du kunde hanterat konflikten på ett annat sätt än vad du gjorde?